

Prostorni prijedložno-padežni izrazi u hrvatskome jeziku

Stjepanović, Ema

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:388914>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Jednopedmetni preddiplomski sveučilišni studij hrvatskoga jezika i književnosti

Ema Stjepanović

**Prostorni prijedložno-padežni izrazi u hrvatskome
jeziku**

Završni rad

Zadar, 2022.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Jednopedmetni preddiplomski sveučilišni studij hrvatskoga jezika i književnosti

Prostorni prijedložno-padežni izrazi u hrvatskome jeziku

Završni rad

Student/ica:

Ema Stjepanović

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Marijana Bašić

Zadar, 2022.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ema Stjepanović**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Prostorni prijedložno-padežni izrazi u hrvatskome jeziku** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 22. srpnja 2022.

SAŽETAK

PROSTORNI PRIJEDLOŽNO-PADEŽNI IZRAZI U HRVATSKOME JEZIKU

Prijedlozi su nepromjenjiva vrsta riječi koji služe kao dopuna padežnom sustavu i obično se nalaze ispred riječi u padežnom obliku te izriču međusobni odnos predmeta, bića i pojava. S ostalim vrstama riječi prijedlozi čine bitan dio gramatike odnosno sintakse hrvatskoga standardnog jezika. U teorijskom dijelu rada raspravlja se o definiranju prijedloga, podjelama prijedloga, a potom se objašnjava izricanje prostora prijedložno-padežnim izrazima.

U drugome dijelu rada prikazuje se provedeno istraživanje o proizvodnji prostornih prijedložno-padežnih izraza dviju skupina ispitanika. U istraživanju je sudjelovalo 75 ispitanika – slučajnim je odabirom izdvojeno po 30 odgovora ispitanika iz Zadra i iz Vukovara. Istraživanje se provodilo preko upitnika u kojemu se nalazilo šesnaest rečenica koje je trebalo nadopuniti odgovarajućim padežnim oblikom zadanoga ugostiteljskog objekta. Prikazani su rezultati svih ispitanika, a zatim su se odgovori raščlanjivali prema sljedećim kriterijima: rod naziva, podrijetlo naziva, struktura naziva, prijedlog koji upravlja padežnim oblikom i sklonidbena vrsta zadanih pojava.

Cilj je istraživanja bio utvrditi postoji li razlika pri proizvodnji padežnih oblika u prostornim prijedložno-padežnim konstrukcijama u kojima su prisutna jednočlana i dvočlana imena ugostiteljskih objekata s područja grada Vukovara i Zadra te dolazi li do odstupanja od norme hrvatskoga standardnog jezika. Svrha je istraživanja utvrditi i objasniti najčešće pogreške ispitanika pri proizvodnji prijedložno-padežnih izraza, a pokušat će se objasniti i razlike između ispitanika iz Vukovara i ispitanika iz Zadra pri proizvodnji zadanih konstrukcija.

Rezultati istraživanja potvrdili su razliku između dviju skupina ispitanika. Pri proizvodnji prostornih prijedložno-padežnih izraza uspješniji su bili ispitanici iz Vukovara. Najveća se razlika uočila pri proizvodnji konstrukcija s akuzativom i lokativom gdje u većini slučajeva ispitanici iz Zadra pogrešno proizvode konstrukciju te rabe genitiv. Da bi se zaključci mogli smatrati reprezentativnima, potrebno je ponoviti istraživanje na većem uzorku ispitanika.

Ključne riječi: *hrvatski standardni jezik, padeži, prijedlozi, prostorni prijedložno-padežni izrazi*

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. IZRICANJE PROSTORA PRIJEDLOŽNO-PADEŽNIM IZRAZIMA.....	2
2.1. Izricanje prostora prijedložnim genitivom	4
2.2. Izricanje prostora prijedložnim dativom.....	6
2.3. Izricanje prostora prijedložnim akuzativom	7
2.4. Izricanje prostora lokativom	8
2.5. Izricanje prostora prijedložnim instrumentalom.....	10
2.6. Posredno i neposredno izražavanje prostora	10
2.6.1. Posredno izražavanje prostora – orijentacija.....	11
2.6.2. Neposredno izražavanje prostora – lokalizacija	12
2.7. Tumačenje prijedloga u rječnicima	13
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	16
3.1. Cilj i svrha istraživanja	16
3.2. Način istraživanja	16
3.3. Ispitanici	18
4. REZULTATI I RASPRAVA	20
4.1. Točnost ciljnoga prijedložno-padežnog oblika.....	21
4.2. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na rod zadanih pojava	35
4.3. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na podrijetlo naziva.....	37
4.4. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na strukturu naziva	39
4.5. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom	40
4.6. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava	41
5. ZAKLJUČAK	45
6. LITERATURA I MREŽNI IZVORI.....	48
7. PRILOZI.....	50
7.1. Upitnik.....	50
7.2. Popis tablica.....	51
7.3. Popis slika.....	52
ABSTRACT	53

1. UVOD

Ivana Matas Ivanković (2009: 31) tumači:

„Riječi ulaze u različite sintagmatske odnose, a padežni oblici pokazatelji su tih sintagmatskih veza. Ponekad jezik treba prenijeti najrazličitije odnose koji postoje oko nas pa ni padežni oblici nisu dovoljni da izraze svaku nijansu. Padežna značenja obogaćuju se prijedlozima (...). Prijedlozi se mogu definirati kao vrsta riječi koja označuje podređenost jedne punoznačne riječi drugoj u sintagmama ili rečenicama i tako izražava odnose predmeta i radnji, stanja koja su imenovana tim riječima. Prijedlogom se osnovno značenje padežnog nastavka intenzificira, odnosno sužava se semantičko polje konkretnog oblika.“

Sintaktičku vezu prijedloga i padežnoga oblika imenice naziva prijedložno-padežnim izrazom, a taj će se naziv rabiti i u ovome završnom radu u kojemu će se prikazati uporaba prostornih prijedložno-padežnih izraza kod dviju skupina ispitanika. Prvu skupinu čine ispitanici iz grada Vukovara (slavonski štokavski dijalekt i jekavski odraz jata), a drugu ispitanici iz grada Zadra (novoštokavski dijalekt i ikavski odraz jata).

Rad je podijeljen na teorijski i istraživački dio. U teorijskome će se dijelu rada objasniti prijedlozi i prostorni prijedložno-padežni izrazi u hrvatskome jeziku na temelju odabranih gramatika i drugih relevantnih jezikoslovnih radova, a središnji će dio rada biti posvećen istraživačkom dijelu i zaključcima do kojih se došlo istraživanjem. Za potrebe istraživanja sastavljen je upitnik s odabranim prijedložno-padežnim izrazima, a od ispitanika se tražilo da nadopune rečenice odgovarajućim padežnim oblikom ponuđene imenice. Riječ je ustvari o ugostiteljskim objektima na području grada Zadra i grada Vukovara. Istraživanjem će se pokušati utvrditi razlike pri uporabi prostornih prijedložno-padežnih izraza kod dviju skupina ispitanika te eventualna odstupanja od norme hrvatskoga standardnog jezika.

2. IZRICANJE PROSTORA PRIJEDLOŽNO-PADEŽNIM IZRAZIMA

Brojni su se jezikoslovci bavili odnosom jezika i prostora. Proučavanje takvih odnosa dostupno je na svim jezičnim razinama i s različitih teorijskih osnova, ali najveća se pozornost pridaje padežnim i prijedložno-padežnim izrazima pri izricanju prostornih odnosa. Na samome početku valja istaknuti nekoliko određenja prijedloga iz različite normativne literature.

Eugenija Barić i sur. (1995: 277) navode: „Prijedlozi su riječi koje izriču različite odnose između onog što znače imenice ili na što upućuju zamjenice.“ Dragutin Raguž (1997: 116) prijedloge tumači kao „nepromjenjivu vrstu riječi koje, kao dopuna padežnome sustavu (sustavu padežnih oblika), pokazuju različite gramatičke odnose među riječima unutar rečenice.“ Stjepan Babić i sur. (2007: 558) određuju prijedloge kao „pomoćne gramatičke riječi koje označuju podređenost jedne punoznačne riječi drugoj i time izriču međusobni odnos predmeta ili radnji koje izriču punoznačne riječi.“ Josip Silić i Ivo Pranjković (2007: 242) napominju da prijedlozi ili prepozicije spadaju u nepromjenjive vrste riječi pomoću kojih se ukazuje na odnose među predmetima, bićima i pojavama.

Značenja su prijedloga uopćena i njima se stvaraju odnosi među riječima što znači da pripadaju suznačnim riječima. Oni s ostalim vrstama riječi čine bitan dio hrvatske gramatike odnosno sintakse hrvatskoga jezika. Dok neki jezici poput francuskoga ili engleskoga nemaju padeže i te odnose u rečenicama označavaju pomoću drugih jezičnih sredstava, u hrvatskome jeziku padeži su iznimno važni i usko povezani s prijedlozima u mnogo pogleda. Prijedlozi u hrvatskome jeziku služe kao dopuna padežnom sustavu i obično se nalaze ispred riječi u nekom padežnom obliku. Tvrdnju potkrepljuje činjenica da su prijedlozi dopuna padežnom sustavu jer označavaju različite veze među riječima u rečenici. U hrvatskome jeziku svi padeži imaju prijedloge osim nominativa i vokativa koji se smatraju nezavisnim padežima. Ostali padeži ovisno o sintaksi i semantici ponekad imaju uz sebe prijedlog, a ponekad ne. Jedini padež koji uvijek stoji uz prijedlog jest lokativ (Raguž 1997: 116).

Kao i ostale vrste riječi, prijedlozi imaju svoje brojne podjele. E. Barić i sur. (1995) prijedloge dijele samo po postanku i to na: prave (primarne), izvedene, neprave (sekundarne) i složene. Za J. Silića i I. Pranjkovića (2007) osnovna je podjela prijedloga na proizvedene odnosno na one koji su motivirani podrijetlom i na one koji nisu, odnosno neproizvedene. I jedni i drugi dijele se po vrsti padeža s kojima se slažu u rečenicama. Pojedini se mogu slagati samo s jednim padežom, a neki od njih s čak dva ili tri. Stoga se, na primjer, prijedlog *bez* slaže samo s genitivom, prijedlog *prema* samo s dativom, dok se prijedlog *nadohvat* može slagati i s

genitivom i s dativom. Tako se primjerice može zaključiti da se primjer *bez ruci* ne rabi u hrvatskome standardnom jeziku, ali da je primjer *bez ruke* (prijedlog *bez* + genitiv) prisutan u hrvatskom jeziku te je u skladu s normama hrvatskoga standardnog jezika. Također, neće se rabiti prijedlog *prema* s genitivom, npr. *prema ruke* nego s dativom, npr. *prema ruci*. Prijedlog *nadohvat*, kao što je već i napomenuto, može doći i uz jedan i uz drugi padež. Kao primjer može se navesti *nadohvat ruke* i *nadohvat ruci*. Treba istaknuti da se uz genitiv slaže najviše prijedloga, a uz dativ najmanje.

Što se tiče značenja prijedloga J. Silić i I. Pranjković (2007) prijedloge dijele i s obzirom na to u kakvom su odnosu s padežima na dimenzionalne i nedimenzionalne prijedloge. Dimenzionalni prijedlozi svojim značenjem žele predočiti dimenziju prostora i dimenziju vremena, dok su nedimenzionalni ipak nešto složeniji i u njih se među ostalima ubrajaju posvojni, načinski, uzročni, posljedični, dopusni i uvjetni prijedlozi. Pod dimenzionalnim prijedlozima koji se odnose na prostor, nalaze se oni prijedlozi s osnovnim, primarnim i najčešćim značenjima (Silić i Pranjković 2007: 246–246).

Kada se govori o prostornim značenjima, najčešće se govori o odnosu dvaju predmeta ili dvaju skupova predmeta. Najvažnije je zapamtiti i odrediti što je od tih predmeta objekt lokalizacije, što je lokalizator te je li njihova povezanost statična ili dinamička. Objekt je lokalizacije ono čemu se treba odrediti mjesto, a lokalizator ono pomoću čega se objektu lokalizacije spomenuto mjesto određuje. (Silić i Pranjković 2007: 245) Nakon što se odrede te dvije stavke, pridružuje im se ili statičnost koja označava mirovanje ili dinamičnost koja označava kretanje. S obzirom na to gdje se nalazi objekt lokalizacije, a gdje lokalizator u rečenici se razlikuje predmjesnost – gdje objekt lokalizacije prethodi lokalizatoru, izamjesnost – gdje objekt lokalizacije slijedi lokalizatoru, nadmjesnost – gdje se objekt lokalizacije kreće u gornjem dijelu lokalizatora i podmjesnost – gdje je objekt lokalizacije u odnosu s nižim lokalizatorom. Također, postoji unutmjesnost pri kojoj se objekt lokalizacije kreće unutar granica lokalizatora, izvanmjesnost – gdje se kreće izvan te primjesnost – gdje mu se nalazi u neposrednoj blizini (Silić i Pranjković, 2007: 246). Silić i Pranjković (2007: 246) nadalje spominju: prostornu udaljenost, bočnu prostornost, horizontalnu prostornost, prostornost po dužini, okomjesnost, središnju prostornost, prekomjesnost, visinsku prostornost, međumjesnost, umjestomjesnost, prostornu sučeljenost, usmjerenu prostornost i ablativnu prostornost.

Matas Ivanković (2009: 32–33) ističe:

„Čovjek ima potrebu za lokalizacijom i još veću potrebu za autolokalizacijom – da smjesti sebe u određeni prostor i u tom prostoru odredi druge predmete, bića u odnosu na sebe. (...) Velik broj prijedložno-padežnih izraza ima primarno prostorno značenje. Prostorno se značenje promatra kao primarno jer mogu postojati i sekundarna značenja (često i više njih) koja predstavljaju izdvojene reflekse najkonkretnijih »opipljivih« odnosa. Prelazak od konkretnih ka sekundarnim značenjima odvija se uvijek od odnosa koji se najlakše primjećuju i koje je najlakše opisati – kao što su prostorni odnosi – prema apstraktnim značenjima. Konkretno je donekle i vrijeme koje je također izraženo velikim brojem prijedložno-padežnih izraza, zatim se apstrahiralo značenje načina, uzroka, posljedice itd. S druge pak strane, ako neki prijedlog ima primarno koje drugo značenje, odnosno ako je ušao u upotrebu kako bi popunio neku semantičku prazninu, njegovo se značenje neće proširiti i na prostorno.“

Matas Ivanković (2009: 33) dalje tumači da „prijedložno-padežni izrazi s prostornim značenjem u rečenici najčešće imaju funkciju priložne oznake (*To sam čuo u školi.*), ali mogu imati i funkciju atributa (*Kuća na brdu je lijepa.*) ili mogu doći kao imenski dio predikata (*Cvijet je na livadi.*)“. Prijedložno-padežni izraz s prostornim značenjem, prema Matas Ivanković (2009: 33) odgovara na pitanja: Gdje? Kamo? Kuda? Odakle? Dokle? Budući da se prijedlozi „vezuju s različitim padežnim oblicima i s njima iskazuju razne odnose“, „svaki padežni oblik ima svoje značenje koje više ili manje utječe na značenje cijeloga prijedložno-padežnog izraza. Od sedam padeža hrvatskog jezika pet ih se pojavljuje u izražavanju prostora. To su: genitiv, dativ, akuzativ, lokativ, instrumental.“ (Matas Ivanković 2009: 33)

2.1. Izricanje prostora prijedložnim genitivom

Među prijedlozima koji upravljaju genitivom Matas Ivanković (2009: 33) navodi prijedloge *do, ispod, ispred, iz, iza, između, kraj, nakraj, nedaleko od, od, oko, pokraj, pored, preko, s, u blizini...*, napominje da genitivom upravlja najveći broj prijedloga te kao razlog tomu navodi i činjenicu da se „većina novonastalih prijedloga (*nedaleko od, u blizini*) vezuje upravo s genitivom“. Kada je riječ o prostornim značenjima prijedložno-padežnih izraza (prijedlog + G), ističe tri osnovna značenja: „odakle počinje glagolska radnja (*izići iz dvorišta*), gdje se odvija glagolska radnja, odnosno gdje se što nalazi (*razgovarati ispred dvorišta*) ili mjesto do kojega doseže glagolski proces (*dotrčati do dvorišta*)“. Napominje da je genitiv „padež s najširim mogućnostima upotrebe u prostornom značenju i jedini je koji označuje tzv.

ablativnost – odvajanje radnje od određenog mjesta (*istrčao je iz učionice, pao je s krova* i sl.)“. Nadalje, prostor može biti izražen neposredno (*stao je usred lokve* i sl.) i posredno (*stao je ispred lokve* i sl.), a „mjesto može biti interpretirano i kao cilj (usp. *dotrčao je do škole s utrčao je u školu* i sl.) i kao ona točka u prostoru prema kojoj je radnja usmjerena, neovisno o tome hoće li je dosegnuti ili ne (*krenula je put grada*)“. (Matas Ivanković 2009: 33–34)

J. Silić i I. Pranjković (2005: 204–222) detaljno opisuju značenja prijedloznoga genitiva ističući da je „najtipičniji i najbliži temeljnom značenju genitiva prijedlog *od*“. Osnovno mu je značenje ablativno – predmet se kreće, tj. udaljava od drugoga predmeta ili značenje „odvajanja, potjecanja, podrijetla i sl., npr. *Bježi od kuće, Odvojili su se od gomile, Osjećao se dim od zgarišta*“.

„U prostornome smislu to značenje pretpostavlja mjesto od kojega počinje kakva radnja, a može biti riječ i o kakvoj, većoj ili manjoj, udaljenosti predmeta od predmeta, npr. *Taj se običaj proširio od istoka do zapada, Riba smrdi od glave, Stajali smo puškomet od vojnika*.“ (Silić i Pranjković 2005: 204)

Temeljno značenje prijedloga *do* vezuju uz „adlokálnost (primjesnost, blizinu, odnosno približavanje dvaju predmeta)“, a tomu je „prostornom odnosu svojstveno kretanje jednoga predmeta prema drugomu kao granici kretanja“ (granična direktivnost) što oprimjeruju sljedećim rečenicama: „*Došli smo do ruba provalije, Buka se čula do kolodvora, Lutali su od nemila do nedraga*“. (Silić i Pranjković 2005: 205)

Primarno ablativno značenje pripisuju i genitivu s prijedlogom *iz* „samo što u njemu prijedlog *iz* pretpostavlja da kretanje, odvajanje, potjecanje ili sl. počinje iz unutrašnjosti kakva drugog predmeta, iz područja koje je u granicama drugoga predmeta, npr. *Izišli su iz vijećnice, Zvali su me prijatelji iz Dubrovnika, Pucali su iz strojnice, Otpušten je iz službe*“. (Silić i Pranjković 2005: 206–207)

Ablativno značenje ima i genitiv s prijedlogom *s(a)*, ali „takav genitiv pretpostavlja da kretanje ili kakva drug aktivnost započinje s gornje, površinske ili vanjske strane kakva predmeta, npr. *Silaze s broda, Promatra nas s balkona, Lišće pada sa stabala, Još se nisu vratili s mora*“ (Silić i Pranjković 2005: 207).

„U značenju mjesta *s/iz* kojega započinje kakvo kretanje ili kakva druga aktivnost prijedlog *s(a)* alternira s prijedlogom *iz*, pri čemu se *s(a)* upotrebljava onda kad se mjesto nalazi na kakvoj uzvisini, na kakvoj vodi, kad je riječ o kakvoj ustanovi ili sl., npr. *To je cvijet s Velebita* (ali *iz vrta*), *Ona dolazi sa sela* (ali *iz grada*), *Profesor ide s fakulteta* (ali *iz škole*). Prijedlog *s(a)* ima u takvim

prijedložno-padežnim izrazima značenje koje je suprotno prijedlogu *na*, npr. *ići na posao* – *ići s posla*, *ići na svadbu* – *ići sa svadbe* prema *ići u kino* – *ići iz kina*, *ići u šumu* – *ići iz šume*.“ (Silić i Pranjković 2005: 207)

Genitiv s prijedlozima *blizu*, *kod*, *kraj*, *(po)kraj*, *pored*, *nadomak*, *nadohvat*, *u* i *mimo* „označuje odnos među predmetima kojemu je svojstvena blizina s tim da je jednima više svojstveno mirovanje predmeta koji se nalaze u prostornome odnosu, a drugima kretanje“. (Silić i Pranjković 2005: 212)

„Genitiv s prijedlozima *blizu*, *kod*, *(po)kraj* i *pored* označuje primjesnost (adlokalnost). To znači da se ti prijedlozi odnose na imenicu koja označuje predmet u čijoj se blizini nalazi ili kreće drugi predmet (predmeti), npr. *Škola je blizu crkve*, *Sastanak je zakazan kod mosta*, *Igrali su se (po)kraj šume*, *U školi sam uvijek sjedio pored njega*. Za razliku od drugih prijedlog *pored* je u tom značenju obilježen kao osobitost razgovornog stila.“ (Silić i Pranjković 2005: 212–213)

Prostorna značenja mogu imati i drugi prijedlozi koji upravljaju genitivom, npr. prijedlozi koji označuju gdje se odvija glagolska radnja ili gdje se što nalazi (npr. *razgovarati ispred dvorišta*), a Matas Ivanković (2009: 34) navodi i primjere prostornoga značenja u apstraktnome smislu (*smetnuti s uma*, *prevesti s hrvatskog* itd.).

2.2. Izricanje prostora prijedložnim dativom

Matas Ivanković (2009: 34) navodi da „dativom upravljaju prijedlozi: *bliže*, *k(a)*, *nasuprot*, *prema*, kojima se označuje usmjerenost cilju“ te da je dativom „označen pojam prema kojemu se što usmjerava, upravlja, okreće, pri čemu nije bitno hoće li se do njega doći“. Posebice ističe prijedlog *prema*¹ koji se slaže i s lokativom, ali upozorava da „lokativne sintagme s prijedlogom *prema* imaju drugačije značenje od dativnih“:

„Tako u primjeru *krenuti prema školi* imenska riječ u dativu s prijedlogom *prema* označuje pojam u smjeru kojega se odvija kretanje, dok u primjeru *kuća je okrenuta prema školi* prijedložno-padežni izraz *prema školi* označuje mjesto koje se nalazi nasuprot, preko puta pojma označenog s imenicom u lokativu.“ (Matas Ivanković 2009: 34)

¹ O prijedlogu *prema* vidi više u V. Rišner (2009: 357–375).

O prijedlogu *prema* i o tome slaže li se s dativom ili s lokativom dosta je pisano. Silić i Pranjković (2005: 221–222) primjerice navode:

„Jedni misle da se slaže samo s dativom, drugi da se slaže samo s lokativom, a treći da se slaže i s jednim i s drugim padežom. Kriteriji su obično značenje ili naglasak. Naime ako je riječ i neograničenoj direktivnosti (tj. o kretanju predmeta prema drugomu predmetu kao orijentiru), npr. *Idu prema šumi*, onda se obično govori o dativu; a ako je riječ o mirovanju, npr. *Sjedio je prema prozoru*, obično se govori o lokativu. Taj se kriterij međutim ne može smatrati pouzdanim pored ostalog i zato što ni prijedlog *k(a)*, koji se u svim porabama smatra dativnim, ne mora uvijek pretpostavljati kretanje, pa se može reći npr. *Sjedio je (okrenut) k šumi*.“

2.3. Izricanje prostora prijedložnim akuzativom

Skupinu prijedloga koji upravljaju akuzativom Matas Ivanković (2009: 34) dijeli na one „kojima se označuje specifično mjesto u odnosu na objekt označen imenskom riječju u akuzativu, a koji je cilj kretanja odnosno radnje“ te na one „kojima se obilježava smjer kretanja po mjestu izraženom imenicom u akuzativu“. U prvu skupinu ubraja prijedloge *među, na, nad, pod, pred, u i za*, a u drugu prijedloge *kroz, niz i uz*.

Prijedlozima *na, u i za* s akuzativom „označuje se mjesto završetka glagolske radnje“ koje može biti „u granicama pojma s imenicom u akuzativu (*zabiti trn u ruku*)“, „na površini pojma s imenicom u akuzativu ili unutar njega, npr. *staviti knjigu na ormar – staviti knjigu u ormar*“. Matas Ivanković (2009: 34) tumači da se mjesto završetka „radnje stavljanja nalazi na površini pojma s imenicom u akuzativu, a u drugom primjeru u njegovoj unutrašnjosti“. Ističe također da se neki prijedlozi mogu slagati i s drugim padežima, npr. prijedlozi *u i na* slažu i s lokativom, a prijedlog *za* s instrumentalom. Uporaba različitih padeža rezultira oprjekom u značenju (npr. cilj – mjesto):

„Akuzativom je označeno odredište na kojemu se odvija završna faza glagolske radnje (utrčati u dvoranu), dok je lokativom određeno mjesto gdje se odvija radnja (trčati u dvorani)...“ (Matas Ivanković 2009: 34)

J. Silić i I. Pranjković (2005: 226) tumače da se prijedlog *na* upotrebljava „onda kad je cilj kretanja ili kakve druge aktivnosti površina ili gornja strana predmeta, npr. *Izišli smo na ulicu, Dođite na pozornicu, Svaki dan ide na izvor, Bacali su se kamenjem na njih*.“ te nadodaju:

„Uz imenice koje označuju kakav uzdignut položaj ili uz imenice koje označuju kakve ustanove prijedlog *na* alternira s prijedlogom *u*, npr. *Ide na selo* (ali *u grad*), *Redovito odlazi na Šalatu* (ali *u Trnje*), *Zaputio se na fakultet* (ali *u školu*).“ (Silić i Pranjković 2005: 226)

Za akuzativ s prijedlogom *u* napominju da „označuje graničnu direktivnost usmjerenu na unutrašnjost kakva predmeta ili cilj kretanja koji se nalazi u unutrašnjosti čega, npr. *Ide svake nedjelje u crkvu*, *To treba staviti u knjigu*“. (Silić i Pranjković 2005: 227)

Kada je riječ o prijedlogu *za* s akuzativom ističu da je prostorno značenje toga prijedloga:

„suprotno od značenja prijedloga *pred*, što znači da akuzativ s tim prijedlogom označuje mjesto kao cilj kretanja ili kakve druge aktivnosti koje se nalazi sa stražnje, nalične strane predmeta označena imenicom u akuzativu, npr. *Sunce je zašlo za Medvednicu*, *Mačka se zavukla za ormar*, *Nemojte sjediti za vrata*.“ (Silić i Pranjković 2005: 228)

Tim se prijedlogom uz akuzativ osim toga, nastavljaju Silić i Pranjković (2005: 228) „može označivati i smjer, pravac kretanja, obično vezan za putovanja na veće udaljenosti, npr. *Sutra putujemo za Dubrovnik*, *Najavljen je let za London*, *To je vlak za Rijeku*.“, ali napominju da takav je akuzativ, „posebno kad dolazi uz glagole, obilježje razgovornoga stila“.

2.4. Izricanje prostora lokativom

Matas Ivanković (2009: 35) piše o lokativu:

„Naziv padeža lokativa potječe od latinske riječi *locus* koja znači *mjesto*, pa se za lokativ može reći da je padež primarno namijenjen izražavanju mjesta. Lokativom upravljaju prijedlozi: *na*, *o*, *po*, *prema*, *pri*, *u*. Njihova je osnovna semantičko-sintaktička funkcija određivanje mjesta gdje se odvija radnja odnosno mjesta gdje se što nalazi. Lokativom je prostorno značenje izraženo neposredno i posredno. Neposredno izražavanje prostora znači da se glagolska radnja odvija ili u granicama, u okvirima pojma označenog imenicom u lokativu (*uživamo u ovom lijepom kraju*) ili u njegovoj unutrašnjosti (*sjediti u kući*) ili na njegovoj gornjoj odnosno vanjskoj površini (*lupiti koga po ramenu*) ili se pak radnja odvija u granicama više pojmova, protežući se na više njih (*život po ulicama*). Prijedlozi *pri* i *prema* izražavaju prostor posredno – glagolska se radnja odvija izvan pojma s imenicom u lokativu; u sintagmama s prijedlogom *pri* (*kuća je pri moru*) označuje se mjesto koje se nalazi uz sami pojam, pokraj pojma s imenicom u lokativu, ali se s njime ne dodiruje. U sintagmama s

prijedlogom *prema* označuje se mjesto koje se nalazi na suprotnoj strani od pojma s imenicom u lokativu (*kuća je okrenuta prema školi*).“

Prostorni odnosi, prema Matas Ivanković (2009: 35) mogu biti shvaćeni i šire, a pojavljuju se „u sintagmama u kojima se imenicom u lokativu određuju pojmovi među kojima se odvija glagolski proces (*isticati se u masi, pročitati u knjizi, članak u kojemu se obrađuje neka tema*)“ te „u sintagmama u kojima se imenicom u lokativu označuju pojmovi zahvaćeni kakvom promjenom, kakvim procesom odnosno pojmovi u granicama kojih se rasprostiru kakve promjene, procesi (*promjena na licu, blijed u licu*)“.

J. Silić i I. Pranjković (2005) među lokativne prijedloge ne ubrajaju prijedlog *prema*. Za prijedloge *na, o, po, i u* ističu da mogu doći i s akuzativom te da je *pri* jedini prijedlog koji dolazi samo s lokativom. Za lokativ s prijedlogom *na* Silić i Pranjković (2005: 230) navode da „označuje mjesto, odnosno mirovanje predmeta ili kakvu aktivnost na gornjoj površini, u gornjemu dijelu, na početku ili na kraju kakva drugog predmeta, npr. *Ima sat na ruci, Na pozornici nema nikoga, Nemojte se svađati na ulici, Sjedi na čelu stola, Kuća mu je na početku sela*.“. Napominju također da alternira s prijedlogom *u* „uz imenice koje označuju kakvo povišenje, uzdignut položaj, otok i sl. ili uz imenice koje označuju kakve ustanove, npr. *Živi na selu* (ali *u gradu*), *Ljetovali smo na Krku* (ali *u Istri*), *Stanuje na Šalati* (ali *u Trnju*), *Radi na fakultetu* (ali *u školi*)“ te ističu:

„Kad se s tim prijedlogom upotrijebe apstraktne imenice, one obično pretpostavljaju nazočnost kakva predmeta ili skupine predmeta (često osoba) na kakvu mjestu, npr. *Ravnatelj je na sastanku, Od sutra sam na dopustu, U nedjelju će svi biti na okupu, Na skupštini će biti burno*.“ (Silić i Pranjković 2005: 230)

Primarno prostorno značenje pripisuju i prijedlogu *u* navodeći da se „njime obično označuje predmet u čijim se granicama nalazi drugi predmet, npr. *Danas sam bio u bolnici; U našem selu sada nema nikoga; Sve je u vašim rukama; Tko nema u glavi, ima u nogama*.“, a „uz apstraktne imenice bit će riječi o prostoru u prenesenom značenju ili o čemu što se s prostorom u unutrašnjosti čega može samo uspoređivati, npr. *U glasu joj se osjećala tuga, Nisu svi sudjelovali u pregovorima, Svi su se u čudu pitali što se događa*.“ (Silić i Pranjković 2005: 233)

2.5. Izricanje prostora prijedložnim instrumentalom

Prijedlozi koji upravljaju instrumentalom su: *među, nad, pod, prema, za*, a pomoću njih označuje se „mjesto u odnosu na objekt označen imenicom u instrumentalu.“ Takav označeni prostor predstavlja mjesto gdje se odvija glagolska radnja te on „nije u granicama samog pojma s imenicom u instrumentalu.“ Prostor gdje se odvija glagolska radnja nalazi se u neposrednoj blizini (s njegove prednje, donje, gornje ili stražnje strane), odnosno „između više pojmova koji su izraženi imenicom u instrumentalu množine.“ (Matas Ivanković 2009: 35)

„Instrumental s prijedlogom *za* uz glagole kretanja označuje pojam koji netko prati zauzimajući stalno položaj iza njega,“ npr. *Hodala je za njim*. Također, instrumental s prijedlogom *za* (uz glagole kretanja) može imati i ciljno značenje. (Matas Ivanković 2009: 35)

Instrumental s prijedlozima izražava mjesto radnje posredno, a bez njih neposredno. Posredno izražava radnju tako što imenuje objekt prijedlogom te određuje mjesto radnje u odnosu na taj objekt (*voziti romobil kućom – voziti romobil pred kućom*). (Matas Ivanković 2009: 35)

Prijedlog *za* s instrumentalom označuje „da se što nalazi ili događa sa stražnje strane predmeta ili neposredno uza nj,“ npr. *Razgovaraju tiho za stolom*. Instrumental s prijedlogom *za* i glagolima kretanja označuje „predmet prema kojemu se drugi predmet kreće ili prema kojemu je usmjereno kakvo nastojanje, htijenje, želja...“ (Silić i Pranjković 2005: 237–238)

Prijedlog *pred(a)* s instrumentalom označuje da se predmet nalazi ili događaj odvija ispred, odnosno s prednje strane drugoga predmeta, npr. *Tko je to pred salonom?* Prostorno značenje nastaje na temelju „nazočnosti“, npr. *Tajnu je rekla pred svima*. (Silić i Pranjković 2005: 237)

Instrumental s prijedlogom *pod(a)* označuje „predmet koji se nalazi u donjem dijelu, na nižoj razini od drugoga predmeta, npr. *Spavali su pod mostom, Vrt je pod kućom, Pod nama je bila provalija, Krov bi se mogao srušiti pod težinom snijega, Vojska će uskoro biti pod oružjem, Olovka ti je pod nosom*.“ (Silić i Pranjković 2005: 238)

2.6. Posredno i neposredno izražavanje prostora

Matas Ivanković (2009: 32) ističe: „Čovjek ima potrebu za lokalizacijom i još veću potrebu za autolokalizacijom – da smjesti sebe u određeni prostor i u tom prostoru odredi druge

predmete, bića u odnosu na sebe.“ Prostor se može izražavati prijedložno-padežnim izrazima posredno i neposredno. Matas Ivanković (2009: 36) navodi da se kod posrednoga izražavanja prostora objekt lokalizacije nalazi izvan lokalizatora (orijentacijsko značenje), a kod neposrednoga se objekt lokalizacije nalazi unutar lokalizatora (lokalizacijsko značenje).

2.6.1. Posredno izražavanje prostora – orijentacija

Kod posrednoga izražavanja prostora Matas Ivanković (2009: 36–37) razlikuje sljedeće mogućnosti:

- (1) Supostojanje objekta lokalizacije i lokalizatora u prostoru pri čemu se objekt lokalizacije: 1. nalazi ili kreće s vanjske strane lokalizatora (*izvan* + **G**: *događaji izvan države*, *mimo* + **G/A**: *protrčati mimo vrta, proći mimo trgovinu*); 2. nalazi ili kreće sa svih strana lokalizatora (*oko* + **G**: *popadati oko stabla, koračati oko zgrade, zagrliti oko struka*); 3. okružen je lokalizatorima te se pojavljuje u množinskom obliku ili su navedena dva lokalizatora povezana veznikom *i* (*između* + **G**: *nestajati između kuća, kanal između ceste i ograde*, *među* + **I**: *stisnuti među prstima, primijetiti među gostima*) ili 4. je izraženo protezanje (*duž* + **G**: *kanal duž ulice*, *uzduž* + **G**: *kretati se uzduž zida*, *niz* + **A**: *spustiti se niz stepenice*, *uz* + **A**: *puteljak uz cestu*).
- (2) Izražena je udaljenost objekta lokalizacije i lokalizatora pri čemu se objekt lokalizacije: 1. nalazi u blizini lokalizatora (*blizu* + **G**: *stablo blizu mora*, *bliže* + **D**: *hodati bliže rubu*, *do* + **G**: *sjesti do prijatelja*, *kraj* + **G**: *stajati kraj vrata*, *nadohvat* + **G/D**: *krivac je nadohvat ruke, držati oružje nadohvat djeci*, *nadomak* + **G/D**: *polje nadomak sela, mjesta nadomak Osijeku*, *nedaleko* (*od*) + **G**: *stati nedaleko kućnih vrata*, *pokraj* + **G**: *puteljak pokraj rječice*, *u blizini* + **G**: *rasti u blizini izvora*, *uz* + **A**: *koračati uz Petra*) ili je 2. udaljen od lokalizatora (*daleko od* + **G**: *dogovor daleko od očiju javnosti*).
- (3) Vertikalna percepcija – s tim da se objekt lokalizacije može nalaziti: 1. s donje strane lokalizatora (*ispod* + **G**: *rijeka ispod mosta*, *niže* + **G**: *smokva niže kuće*, *pod* + **A/I**: *podviti ruke pod glavu, dolina pod selom*, *podno* + **G**: *grad podno Srđa*) ili 2. s gornje strane lokalizatora, može s njim biti u dodiru i ne mora (*iznad* + **G**: *dignuti se iznad zemlje*, *na* + **A/L**: *sletjeti na krov, ptica na krovu*, *nad* + **A/I**: *navući šešir nad oči, stajati nad ponorom*, *navrh* + **G**: *kuća navrh brda*, *po* + **L**: *padati po krevetu*, *povrh* + **G**: *objesiti povrh vrata*, *preko* + **G**: *preletjeti preko šume*, *uvrh* + **G**: *preletjeti uvrh glava*).
- (4) Horizontalna percepcija – s tim da se objekt lokalizacije može nalaziti: 1. s prednje je strane lokalizatora (*ispred* + **G**: *brodovi ispred luke*, *pred* + **A/I**: *doći pred vrata, plesati pred ogledalom*), 2. sa stražnje strane lokalizatora (*iza* + **G**:

stajati iza naslonjača, **za** + **A/I**: *skriti za leđa, grad za brdom*) ili 3. na suprotnoj strani od lokalizatora (**nasuprot** + **G**: *naći se nasuprot škole, preko + **G**: *prijeći preko ceste, prekoputa/preko puta + **G**: *zgrada prekoputa kazališta, obala preko puta otoka*).**

- (5) Objekt lokalizacije usmjeren je prema lokalizatoru ili od njega što podrazumijeva: 1. približavanje u prostoru i zauzimanje položaja u smjeru lokalizatora (**k(a)** + **D**: *krenuti k moru, uputiti se ka grebenu, prema + **D**: *okrenuti se prema sjeveru, put + **G**: *krenuti put Finske, u smjeru + **G**: *isploviti u smjeru Lokruma*)² ili 2. udaljavanje u prostoru, odvajanje od lokalizatora (**od** + **G**: *udaljavati se od obale, iz + **G**: *pobjeći iz zatvora, s(a) + **G**: *pasti s konja*).*****

2.6.2. Neposredno izražavanje prostora – lokalizacija

Kod neposrednoga pak izražavanja prostora Matas Ivanković (2009: 38) razlikuje sljedeće mogućnosti:

- (6) Objekt lokalizacija nalazi se u granicama lokalizatora (**unutar** + **G**: *gradovi unutar Sredozemlja, u + **A/L**: *staviti u kutiju, vježbati u dvorani, kod + **G**: *prespavati kod prijatelja*).**
- (7) Naglašeno protezanje, proširenost (**diljem** + **G**: *poslati diljem Hrvatske, duž + **G**: *zaboljeti duž bedra, kroz + **A**: *provesti kroz selo, preko + **G**: *putovati preko Mađarske, širom + **G**: *nemiri širom zemlje, uzduž + **G**: *protezati se uzduž ceste, mrlje uzduž okvira*).*****
- (8) Horizontalna percepcija – s tim da objekt lokalizacije zauzima: 1. početni dio lokalizatora (**na početku** + **G**: *crkva na početku sela, zastati na početku hodnika*), 2. središnji dio lokalizatora (**nasred** + **G**: *srušiti se nasred sobe, posred + **G**: *voziti posred ceste, sred + **G**: *zastati sred polja, usred + **G**: *kućica usred vrta*) ili 3. krajnji dio lokalizatora (**na koncu** + **G**: *potpis na koncu pisma, nakraj/na kraj + **G**: *gostionica nakraj sela, putovati na kraj svijeta, na kraju + **G**: *vrata na kraju vrta*).*****
- (9) Vertikalna percepcija – s tim da objekt lokalizacija zauzima: 1. gornji dio lokalizatora (**uvrh** + **G**: *začuti se uvrh uličice*) ili 2. donji dio lokalizatora (**udno** + **G**: *osjetiti udno duše, pridnu + **G**: *biljke pridnu mora*).*

² Matas Ivanković (2009: 37) napominje da se „uz glagole kretanja to značenje može proširiti i na prijedloge: **do** + **G**, **među** + **A**, **na** + **A**, **nad** + **A**, **o** + **A**, **pod** + **A**, **pred** + **A** (*krenuti do grada, krenuti na planinu, uputiti se među ljude...*)“.

Prostorni se odnosi, zaključuje Matas Ivanković (2009: 40), osim padežima mogu izražavati i prijedložno-padežnim izrazima te se tako stvaraju „nove nijanse u izražavanju prostora“. Međutim, valja imati na umu da je riječ o širokom području u kojemu su mnogi dijelovi još neopisani, a mnoga pitanja neriješena – primjerice „status prijedložnih izraza, obrada u rječnicima – neki prijedlozi određeni su kao prilozi, pravopisna problematika sastavljenog i rastavljenog pisanja“.

2.7. Tumačenje prijedloga u rječnicima

S obzirom na tvrdnju Matas Ivanković (2009) o obradi prijedloga u rječnicima, u nastavku slijedi prikaz odabranih prijedloga³ i njihovih značenja preuzet s Hrvatskoga jezičnog portala (HJP).

Prijedlog *dò* označava:

„**1.** mjesto u čijoj se neposrednoj blizini završava kretanje [*do zemlje*], **2.** neposrednu blizinu [*do prozora*]; kraj, uz, **3.** granicu glagolske radnje u zn. granične izravnosti [*doći do zida*, opr. neograničene: *ići prema zidu*]“. (URL 1)

Prijedlog *iz* (s G):

„**1.** kazuje mjesto iz unutrašnjosti kojega ili mjesto iz čije unutrašnjosti što izlazi ili potječe (u prostornom i vremenskom smislu) [*izaći iz sobe*; *piti iz čaše*; *iz godine u godinu*], **2.** kazuje uzrok [*radim iz ljubavi*], **3.** kazuje ablativnost (potjecanje) [*to mi je još iz mladosti* od mladosti] i **4.** u vezama riječi kao: iza sna [*prenuo se iz sna*]“. (URL 2)

Prijedlog *nasuprot* zabilježen je i kao prilog i kao prijedlog. Tumačenje priloga *nàsuprot*:

„**1.** na suprotnoj strani i **2.** izražava suprotstavljanje, neslaganje; naprotiv, baš obratno“. Tumačenje prijedloga *nàsuprot* (uz D i G): „prema, naspram, na suprotnoj strani [*nasuprot kući/kuće*, razg.]; protiv, suprot“. (URL 3)

Tumačenje prijedloga *pòred* (čega):

„**1.** (za mjesto i za pravac kretanja) u neposrednoj blizini do, (po)kraj, pri, uz [*pored zida*], **2.** razg. za dodavanje [*pored mene*, *bilo je tu i drugih ljudi*]; osim,

³ Riječ je o prijedlozima koji su korišteni u upitniku u nastavku ovoga rada.

uz i **3.** za dopuštanje [*uspio je pored svih nevolja*]; i pored, kraj (svih, svega), unatoč, usprkos, uza sve“. (URL 4)

Prijedlog *prema* izriče:

„**1.** radnju u smjeru koga ili čega [*prema kući*], **2.** mjesto, položaj nasuprot kome ili čemu [*stajali su jedan prema drugome*]; naprema, naprem, **3.** temelj, osnovu, izvor [*odrediti prema obliku; prema učenju Freuda*]; naprema, naprem, **4.** upravljenost osjećaja [*ljubav prema djeci*]; naprema, naprem, **5.** omjer [*dva prema dva*]; naprema, naprem, **6.** usporedbu [*on je prema njemu pravi majstor*]; u odnosu na, naprema, naprem i **7.** podudarnost, slaganje [*prema svecu i molitva*]; naprema, naprem“. (URL 5)

Prijedlog *u*:

„**1.** (s L) označava da se nešto nalazi ili biva unutar čega, u granicama, u opsegu čega [*u gradu*], **2.** (s A) označava **a.** kretanje ka mjestu, točki, položaju unutar nečega, dospijevanje u takav odnos [*ići u grad*] **b.** djelovanje neke radnje na koji predmet ili njegov dio [*ubosti u prst*] **c.** smjer, usmjerenost čega [*zaljubljen u slikarstvo*] **d.** označava uključivanje, pristupanje komu ili čemu [*umiješao se u gomilu*] **e.** označava pristupanje nekoj radnji [*poći u ribolov*], **3.** (s G) **a.** ukazuje na što što je svojstveno kojoj sredini, zajednici ili što se događa u njoj [*u nas kod nas*] **b.** u pridjevskoj službi kad nadređen ili širi pojam obuhvaća podređen ili užu [*jedinac u majke majčin jedinc* (ne može se reći majka u jedincu)] **c.** ekspr. reg. uz gl. kretanja [*ići u liječnika ići liječniku*]“. (URL 6)

Prijedlog *za*:

„**1.** s riječju u genitivu uz koju stoji određuje istovremenost s trajanjem onoga što označava ime u genitivu [*za života*], **2.** **a.** s riječju i izrazom u akuzativu označava namjenu [*roba za prodaju*] **b.** kao dopuna glagolima: *znati, misliti, govoriti, osjećati, bojati se* i sl. označava na koga ili na što se odnosi glagolom označeno [*brini se za moje dijete*] **c.** kao dopuna glagolima: *znati, misliti, govoriti, osjećati, bojati se* i sl. označava namjenu [*moli za njegovu dušu*] **d.** uzrok od kojeg potječe ono što se kazuje glagolom ili drugom riječju; zbog [*platio je za pogrešku = platio je pogrešku*] **e.** raspoloženje uz glagol biti ili glagol raspoloženja [*ja sam za piće*] **f.** kretanje usmjereno prema onome što je označeno riječju u akuzativu [*putujem za Rijeku*] **g.** da se nešto hvata, vezuje i sl. [*uhvatio se za glavu*] **h.** označava vrijeme u koje je što predviđeno [*poziv za subotu*] **i.** označava odnos mjere, količine, vrijednosti itd. [*viši za glavu*], **3.** uz glagole koji kazuju mirovanje ili kretanje u granicama onoga što ime u instrumentalu znači, pokazuje **a.** da se tko ili što nalazi uz ono što riječ u instrumentalu označava [*sjedi za stolom*] **b.** da je tko ili što s druge strane ili iza

onoga što je označeno instrumentalom u onom smjeru kamo gleda govornik [*nalazi se za kućom*] **c.** da je što obuhvaćeno pojmom u instrumentalu [*za pojasom*], **4.** kretanje u prostoru otraga ili u vremenu poslije onoga što riječ u instrumentalu označava [*on dolazi za mnom; jedan za drugim*], **5.** usmjerenost ili namjenu uz glagol ići [*idem za poslom*], **6.** kazuje da se što događa istodobno s onim što je označeno imenom u instrumentalu; za vrijeme čega, prilikom čega [*za ručkom dok smo ručali*], **7.** uz glagole osjećanja i raspoloženja s riječju u instrumentalu uzrok koji ih izaziva [*žali za lijepom mladošću*]“. (URL 7)

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Cilj i svrha istraživanja

U ovome radu bit će prikazana proizvodnja prijedložno-padežnih izraza s prostornim značenjem uz glagole kretanja (npr. *izaći u +A*) i uz statične glagole kojima se izriče lokacija subjekta (npr. *sjediti u + L*). Reprezentativni uzorak čine ispitanici iz najistočnije hrvatske županije, Vukovarsko-srijemske, smještene na prostoru istočne Slavonije i zapadnog Srijema i ispitanici iz Zadarske županije smještene na zapadu odnosno u središnjem dijelu Jadranske Hrvatske točnije na sjeveru Dalmacije. Ispitanicima Vukovarsko-srijemske županije materinsko je narječje štokavsko, a odraz jata u kratkom slogu pretežno jekavski. Stanovnicima Zadarske županije materinsko narječje može biti štokavsko ili čakavsko, a odraz jata uglavnom ikavski. Za potrebe ovoga rada analizirani su odgovori isključivo onih ispitanika koji su naveli štokavsko narječje kao materinsko.

Cilj je istraživanja utvrditi postoji li razlika pri proizvodnji padežnih oblika u prostornim prijedložno-padežnim svezama u kojima su prisutna jednočlana i dvočlana imena⁴ ugostiteljskih objekata s područja grada Vukovara i Zadra, a jedan objekt nalazi se u Osijeku.

Svrha je istraživanja ukazati na razliku pri proizvodnji padežnih oblika ispitanika iz grada Vukovara i ispitanika iz grada Zadra s obzirom na rod jednočlanih i dvočlanih naziva ugostiteljskih objekata, sklonidbenu vrstu, podrijetlo maziva i prijedlog koji je prisutan u prijedložno-padežnoj svezi.

3.2. Način istraživanja

Istraživanje se temelji na podacima dobivenim anketnim upitnikom⁵. Anketni upitnik kreiran je u Google obrascima, a poveznica podijeljena preko društvenih mreža. Ispitanici su mogli pristupiti upitniku od 18. do 25. kolovoza 2021. godine.

U uvodnome dijelu upitnika ispitanicima je napomenuto da je riječ o anonimnom upitniku. Upitnik je koncipiran u dva dijela. Prvi dio upitnika usmjeren je na opće karakteristike ispitanika, a to su: mjesto prebivališta, godina rođenja, razina obrazovanja, materinsko narječje

⁴ U ovome se radu pojmovi *ime* i *naziv* upotrebljavaju kao istoznačnice pri označavanju ugostiteljskog objekta. Više o terminološkom razgraničenju pojmova *ime* i *naziv* vidi u M. Mihaljević (1984: 57–59).

⁵ Upitnik je priložen završnome radu (vidi prilog 7.1).

i odraz jata. Drugi dio upitnika sastoji se od primjera u kojima su ispitanici trebali nadopuniti rečenicu odgovarajućim padežnim oblikom zadanoga jednočlanog ili dvočlanog naziva ugostiteljskog objekta koji se nalazio u zagradi, kao u primjerima (1) i (2).

- (1) Sinoć smo išli do _____ (*Bruschetta*) na večeru.
- (2) Kad budete išli prema _____ (*Malo misto*) usput možete proći kroz staru jezgru grada Zadra.

Ispitanicima je ponuđeno ukupno šesnaest rečenica koje je trebalo nadopuniti nazivom jednoga od šesnaest navedenih ugostiteljskih objekata. Pet je naziva ugostiteljskih objekata bio nedvojbeno muškoga roda (*Central, DownTown, Harbor, Merlon, Pirate, Teatro*), šest ženskoga roda (*Arkada, Barka, Bruschetta, Gladne oči, Opera* i *Sfinga*), dva srednjega roda (*Malo misto, Sovinje*). Dva naziva *Madre* i *Indie* mogla bi izazvati poteškoće pri sklonidbi i odabiru sklonidbene vrste jer završavaju na *-e / -ie*, stranoga su podrijetla – tal. *madre* znači majka i ženskoga je roda, a ime *Indie* zabilježeno je, prema portalu Popular-BabyNames.com, od 1880. – 2019. u šesnaest zemalja, uglavnom anglofonskih, 4484 puta, a u 97,4 % slučajeva ime je nadjenuto djevojčicama. Godine 2019. ime *Indie* nadjenuto je 729 puta, djevojčicama u 98,4 % slučajeva, a dječacima samo u Velikoj Britaniji i SAD-u⁶ (URL 8).

Podjednako su dakle zastupljena domaća i strana imena ugostiteljskih objekata. Imena ugostiteljskih objekata iz stranih jezika mogu biti preuzeta u hrvatski tekst bez prilagodbe ili s manjom ili većom prilagodbom hrvatskomu jezičnom sustavu. Nazivi se uglavnom u svim navedenim primjerima pišu izvorno, to jest onako kako se pišu u jeziku iz kojega su preuzeti⁷, a u prijedložno-padežnim svezama pišu se u skladu s izgovorom u hrvatskome jeziku, npr. *N Pirate* [Pirat], *G Pirata* [Pirata].

Među navedenim ugostiteljskim objektima tri nose dvočlani naziv, dva objekta na hrvatskome jeziku (pridjev + imenica), a jedan na engleskom jeziku. Primjeri su dvočlanih naziva ugostiteljskog objekta na hrvatskome jeziku *Malo misto* i *Gladne oči*, a primjer na engleskom jeziku glasi *DownTown*⁸. Uz svaki je naziv bio zadan jedan od prijedloga koji

⁶ Velika Britanija – 295 djevojčica i 5 dječaka, SAD – 260 djevojčica i 7 dječaka, Novi Zeland – 85 djevojčica, Irska – 46 djevojčica, Kanada – 25 djevojčica, Francuska – 4 djevojčice, Danska – 2 djevojčice (URL 8).

⁷ Strani nazivi: *Central, DownTown, Harbor, Pirate, Indie* – engleski, *Teatro, Bruschetta, Madre* – talijanski.

⁸ Primjer *DownTown* smatra se dvočlanim bez obzira na to što se kao naziv ugostiteljskog objekta piše sastavljeno.

upravlja njegovim padežnim oblikom (*do + G, iz + G, pored + G, osim*⁹ + G, *nasuprot + D, prema + D, u + A/L i za + A*).

Nazivi ugostiteljskih objekata pripadaju različitim vrstama riječi i gramatičkim rodovima te se sklanjaju različito (*a*-vrsta, *e*-vrsta, *i*-vrsta, *g*-vrsta¹⁰). Rezultati istraživanja bit će interpretirani s obzirom na naziv ugostiteljskog objekta (strani naziv – naziv na hrvatskome jeziku, jednočlani – dvočlani naziv), rodove odnosno sklonidbene vrste ponuđenih naziva ugostiteljskih objekata i padež kojim upravlja zadani prijedlog. Podatci dviju skupina ispitanika bit će uspoređeni te prikazani brojučano i grafički.

3.3. Ispitanici

Upitnik je riješilo ukupno 75 ispitanika, ali slučajnim je odabirom izdvojen jednak broj odgovora ispitanika iz Zadra i Vukovara. Od nasumično odabranih 60 ispitanika, 30 je ispitanika iz Zadra i 30 iz Vukovara. S obzirom na razinu obrazovanja među ispitanicima bilo je 20 studenata – 33,33 %, 11 ispitanika visoke stručne spreme – 18,33 % te 29 ispitanika srednje stručne spreme – 48,33 % (tablica 1).

Tablica 1. Obrazovanje ispitanika (broj i udio).

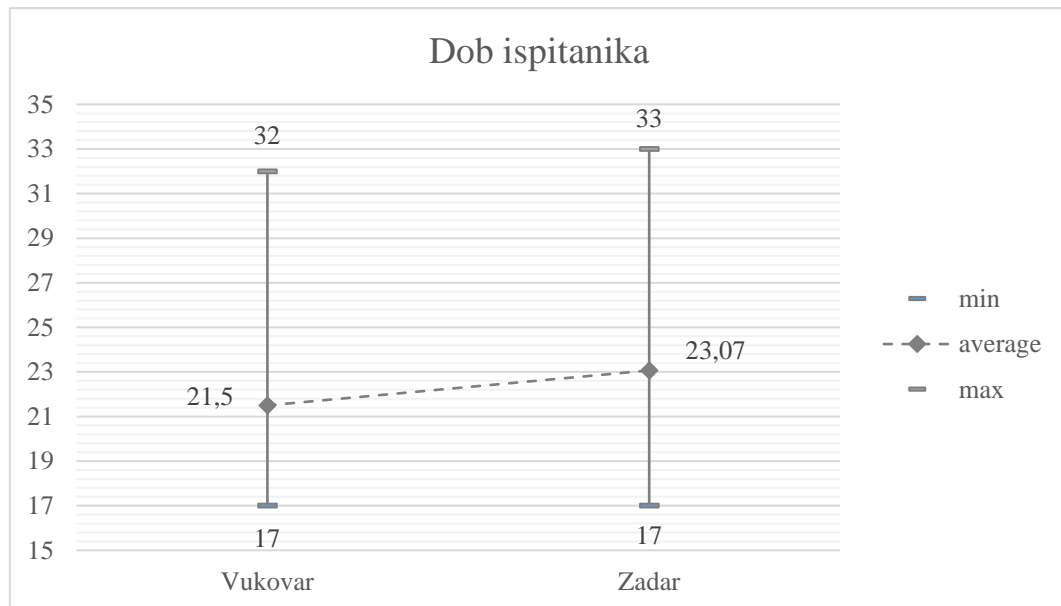
grad	broj ispitanika			udio ispitanika		
	SSS	VSS	studenti	SSS	VSS	studenti
Zadar	18	3	9	60	10	30
Vukovar	11	8	11	36,67	26,67	36,67
ukupno	29	11	20	48,33	18,33	33,33

Promotri li se udio ispitanika prema obrazovanju u svakom od gradova, zaključuje se da je među ispitanicima iz Vukovara podjednak udio ispitanika srednje stručne spreme i studenata (po 11 ispitanika ili 36,67 %), a najmanje ispitanika visoke stručne spreme (8 ispitanika ili 26,67 %) dok među ispitanicima iz Zadra prevladavaju ispitanici srednje stručne spreme (18 ispitanika ili 60 %), slijede studenti (9 ispitanika ili 30 %), a najmanje je ispitanika visoke stručne spreme (3 ispitanika ili 10 %).

⁹ Prijedlog *osim* upravlja genitivom, znači izuzimanje, a ne prostor pa nije dio prostornih prijedložno-padežnih izraza, ali njegovim se uvrštavanjem u upitnik namjeravalo provjeriti kako će ispitanici sklanjati dvočlani naziv stranoga podrijetla (*Down Town*) jer su u literaturi opisani i primjeri u kojima iza *osim* mogu doći oblici u svim drugim padežima. Više o tom vidi u I. Matas Ivanković (2005: 85–98).

¹⁰ Više o hrvatskim imeničkim i pridjevskim vrstama vidi u I. Marković (2012: 268–285, 309–315).

Najmlađi ispitanik koji je sudjelovao u ovom istraživanju u trenutku istraživanja imao je 17 godina, a najstariji 33 godine (slika 1). Prosječno su ispitanici bili stari 22,28 godina. Raspon dobi bio je neznatno veći kod ispitanika iz Zadra (17 – 33 godine) nego kod ispitanika iz Vukovara (17 – 32 godine). U prosjeku su ispitanici iz Vukovara (21,5 godina) bili ipak nešto mlađi od ispitanika iz Zadra (23,07 godina).

Slika 1. Dob ispitanika (raspon i prosjek).

4. REZULTATI I RASPRAVA

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 60 ispitanika, slučajnim su odabirom izdvojeni odgovori 30 ispitanika iz Zadra i 30 ispitanika iz Vukovara. Svi podatci o ispitanicima prikazani su u prethodnom poglavlju. Za potrebe raščlambe rezultata ispitanici su grupirani s obzirom na stupanj obrazovanja (SSS, VSS, studenti), materinsko narječje svih ispitanika (štokavsko narječje) i dob. Tijekom raščlambe prikupljenih odgovora ispitanika odredit će se točnost proizvedenih prostornih prijedložno-padežnih izraza, tj. odstupaju li ispitanici od standardnojezične norme, postoje li razlike između dviju podskupina ispitanika pri proizvodnji prostornih prijedložno-padežnih izraza te će se pokušati objasniti razlozi utvrđenih odstupanja.

Rezultati istraživanja bit će također interpretirani s obzirom na naziv ugostiteljskog objekta (strani naziv – naziv na hrvatskome jeziku, jednočlani – dvočlani naziv), rodove odnosno sklonidbene vrste ponuđenih naziva ugostiteljskih objekata i padež kojim upravlja zadani prijedlog te značenje glagola. Podatci dviju skupina ispitanika bit će uspoređeni te prikazani broјčano i grafički.

Upitnik o prostornim prijedložno-padežnim izrazima sadržavao je šesnaest rečenica koje je trebalo nadopuniti nazivima šesnaest ugostiteljskih objekata. Ugostiteljski objekti *Central*, *Down Town*, *Harbor*, *Merlon*, *Pirate* i *Teatro*¹¹ muškoga su roda i sklanjaju se prema a-sklonidbenoj vrsti u jednini. Ugostiteljski objekti *Arkada*, *Barka*, *Bruschetta*, *Opera* i *Sfinga* ženskoga su roda i sklanjaju se prema e-sklonidbenoj vrsti u jednini. Ugostiteljski objekt dvočlana naziva *Gladne oči* ženskoga je roda u množini, riječ je o svezi pridjev + imenica, pridjev se mijenja po pravilima pridjevnice sklonidbe (nastavci za množinu ženskog roda: N -e, G -ih, D -im, A -e, L -im, I -im), a imenica prema i-sklonidbenoj vrsti u množini (nastavci: N -i, G -iju, D -ima, A -i, L -ima, I -ima). Ugostiteljski objekti *Madre* i *Indie* stranoga su podrijetla i označavaju osobu ženskoga spola, ali u hrvatskome se jeziku ne sklanjaju jer ne završavaju na -a – pravilo propisuje da se imenice ženskoga roda ili ženska vlastita imena sklanjaju samo ako završavaju na -a. Preostala dva ugostiteljska objekta, *Malo misto* i *Sovinje*, srednjega su roda, sklanjaju se prema a-sklonidbenoj vrsti u jednini s tim da je u dvočlanom nazivu riječ o svezi pridjev + imenica pa se pridjev sklanja po pravilima pridjevnice sklonidbe (nastavci za jedninu srednjega roda: N -o, G -og, D -om, A -o, L -om, I -im).

¹¹ U talijanskom jeziku imenica *teatro* muškoga je roda. Hrvatski prijevod glasio bi *teatar* (također je muškoga roda) ili uobičajenije *kazalište* (srednji rod).

Budući da je u svakoj rečenici bio zadan jedan od prijedloga koji upravlja padežnim oblikom ugostiteljskog objekta, tj. njegovim nazivom, ciljni su oblici bili: **do + G** (*Bruschette*), **iz + G** (*Harbora*), **pored + G** (*Pirata*), **osim + G** (*DownTowna*) – *osim* znači izuzimanje, a ne prostor!, **prema + D** (*Barki, Malom mistu*), **nasuprot + D** (*Teatru*), **u + A** (*Operu*), **za + A** (*Madre*), **u + L** (*Arkadi, Sfingi, Merlonu, Centralu, Indie, Sovinju, Gladnim očima*). Većina ugostiteljskih objekata nalazi se u Zadarskoj županiji (13 objekata), dva objekta nalaze se u Vukovarsko-srijemskoj županiji, a jedan u Osječko-baranjskoj (tablica 2).

Tablica 2. Podatci o ugostiteljskim objektima (lokacija, rod, broj, prijedlog i padež, ciljni oblik).

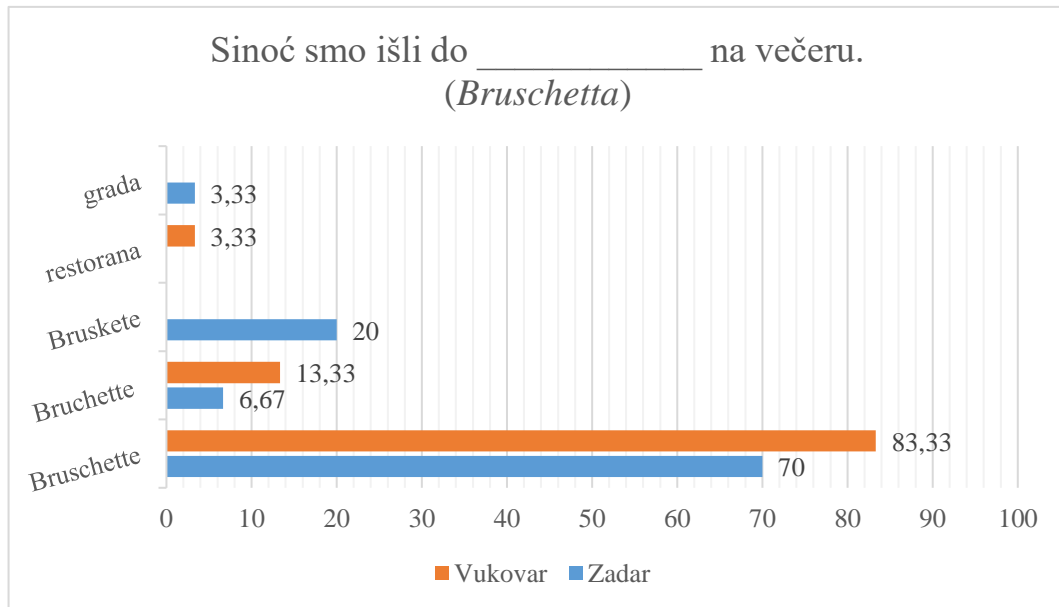
<i>Ugostiteljski objekt</i>	<i>Lokacija</i>	<i>Rod</i>	<i>Broj</i>	<i>Prijedlog + padež</i>	<i>Ciljni oblik</i>
Arkada	Zadar	ženski	jednina	u + L	Arkadi
Barka	Zadar	ženski	jednina	prema + D	Barki/Barci
Bruschetta	Zadar	ženski	jednina	do + G	Bruschette
Central	Vukovar	muški	jednina	u + L	Centralu
DownTown	Zadar	muški	jednina	osim + G	DownTowna
Gladne oči	Zadar	ženski	množina	u + L	Gladnim očima
Harbor	Zadar	muški	jednina	iz + G	Harbora
Indie	Zadar	ženski	jednina	u + L	Indie
Madre	Vukovar	ženski	jednina	za + A	Madre
Malo misto	Zadar	srednji	jednina	prema + D	Malom mistu
Merlon	Osijek	muški	jednina	u + L	Merlonu
Opera	Zadar	ženski	jednina	u + A	Operu
Pirate	Zadar	muški	jednina	pored + G	Pirata
Sfinga	Zadar	ženski	jednina	u + L	Sfingi
Sovinje	Zadar	srednji	jednina	u + L	Sovinju
Teatro	Zadar	muški	jednina	nasuprot + D	Teatru

4.1. Točnost ciljnoga prijedložno-padežnog oblika

Odgovori svih ispitanika prvo su raščlanjeni s obzirom na točnost ciljnoga oblika, a potom su prikazani i uspoređeni skupni rezultati ispitanika iz Vukovara i skupni rezultati ispitanika iz Zadra.

Upitnik je, kao što je već navedeno, sadržavao šesnaest rečenica koje je trebalo nadopuniti odgovarajućim padežnim oblikom zadanoga ugostiteljskog objekta. Prva je rečenica glasila „Sinoć smo išli do _____ na večeru. (*Bruschetta*)“. Obje skupine ispitanika proizvele su po tri različita odgovora (slika 2). Po jedan ispitanik u svakoj skupini proizveo je genitivni oblik pojavnice koja nije bila zadana (*grad, restoran*). Svi ostali odgovori mogli bi se smatrati točnima ako se zanemare odstupanja pri prepisivanju osnove riječi – tal. *Bruschetta*

(izostavljanje grafema s u primjeru *Bruchette*, pisanje strane riječi prema fonološkom načelu u primjeru *Bruskete*). Dakle, obje su skupine ispitanika bile jednako uspješne pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *do + G*. Međutim, poteškoće su uočene pri pisanju naziva ugostiteljskoga objekta doslovno preuzetoga iz talijanskoga jezika.

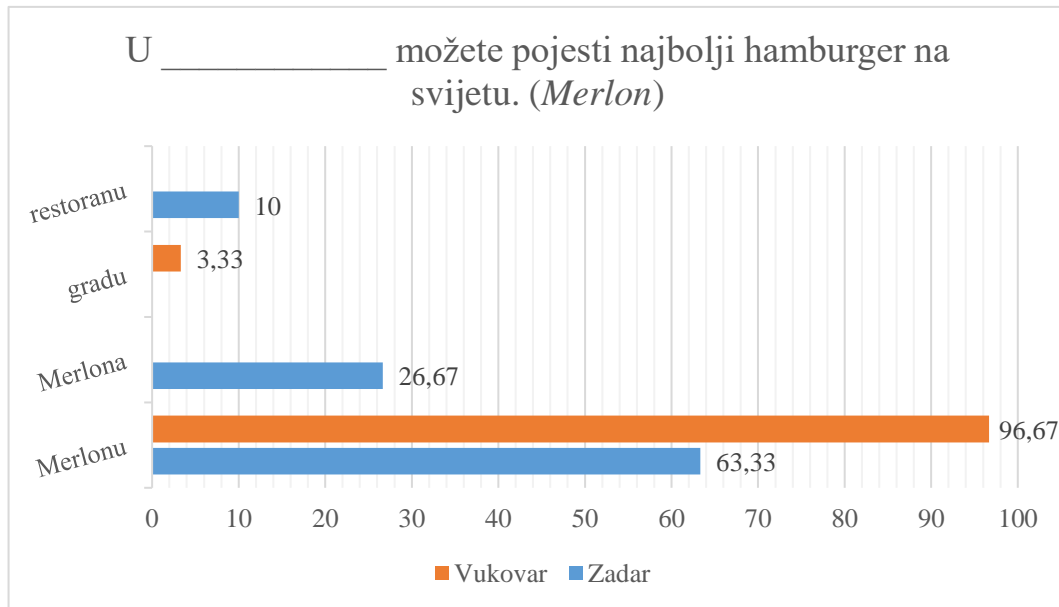
Slika 2. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *do Bruschette*.

U drugome su zadatku ispitanici rješavali primjer: „U _____ možete pojesti najbolji hamburger na svijetu. (*Merlon*)“. Riječ *Merlon*, prema HJP-u, ustvari je tvorničko ime proizvoda te označava „prozirni materijal; koristi se za izradu sigurnosnih stakala; leksan“. Nekim je ispitanicima leksem *Merlon* predstavljao problem te su umjesto njega posegnuli za leksemima *gradu* (jedan ispitanik iz Vukovara) ili *restoranu* (tri ispitanika iz Zadra). Inače taj se ugostiteljski objekt nalazi u Osijeku pa je moguće da je leksem ipak poznatiji ispitanicima iz susjedne Vukovarsko-srijemske županije nego ispitanicima iz Zadarske županije.

Pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L* uspješniji su bili ispitanici iz Vukovara – točan ciljni oblik proizveli su svi ispitanici osim jednoga koji je rečenicu nadopunio leksemom *gradu* (slika 3) dok je točan ciljni oblik među ispitanicima iz Zadra proizvelo 63,33 % ispitanika, a 26,67 % njih proizvelo je prostorni prijedložno-padežni izraz *u + G* (*u Merlona*) umjesto prijedložno-padežnog izraza *u + L* (*u Merlonu*).

J. Silić i I. Pranjković (2005: 214) navode da se genitiv s prijedlogom *u* upotrebljava i u posvojnome značenju „pogotovo kad je riječ o odnosu dijela i cjeline, odnosno o neotuđivoj posvojnosti (o posjedovanju čega što se ne može otuđiti, što ne može biti dio predmeta o kojemu

je riječ), npr. *Oči su mu kao u mačke, Bila je jedinica u majke, U Mađara je to drukčije riješeno.*“ pa se nameće pitanje jesu li ispitanici iz Zadra u rečenici prepoznali prostorno značenje jer u standardnome se jeziku ne bi moglo govoriti o neotuđivoj posvojnosti u zadanoj rečenici.

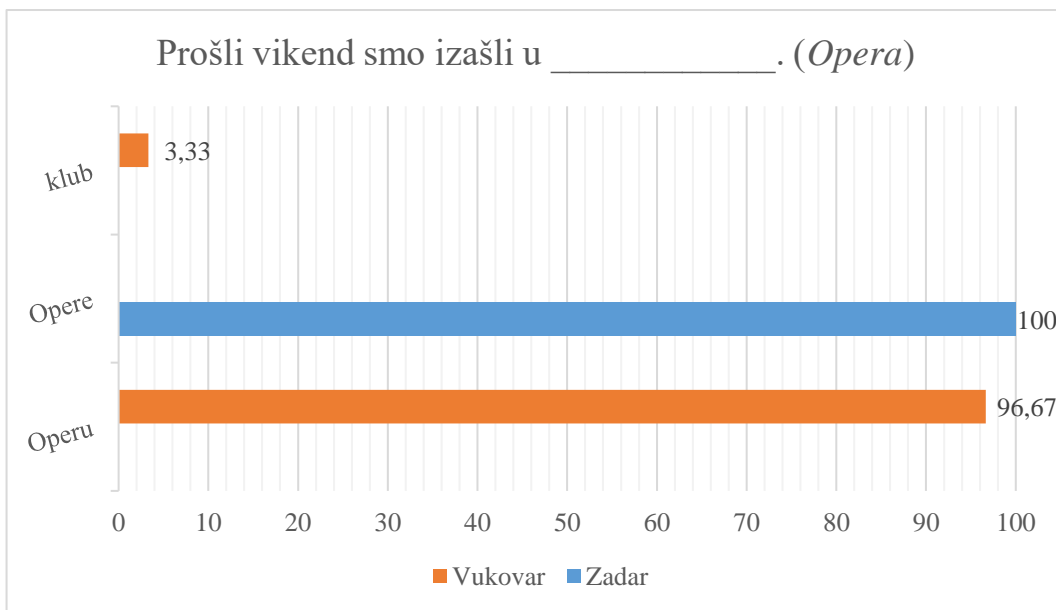

Slika 3. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Merlonu*.

Treći zadatak glasio je „Prošli vikend smo izašli u _____. (*Opera*)“. Većina ispitanika iz Vukovara odgovorila je točnim, traženim oblikom (*u Operu*), dok su svi ispitanici grada Zadra dali odgovor *u Opere* (slika 4). Kao i u prethodnome primjeru za restoran *Merlon*, jedan je ispitanik iz Vukovara posegnuo za leksemom *klub*.

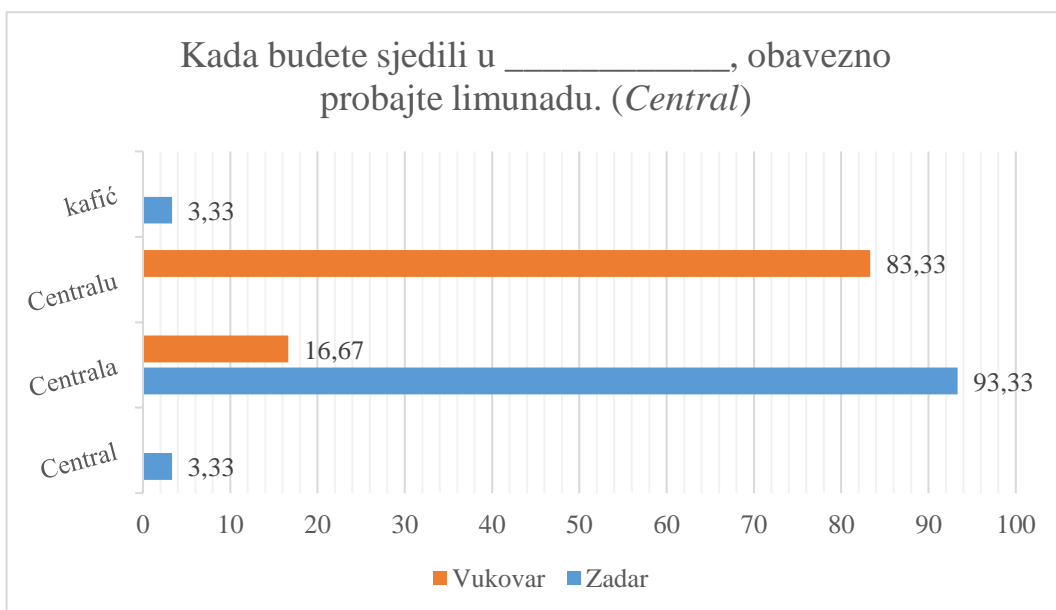
J. Silić i I. Pranjković (2005: 227) navode da akuzativ s prijedlogom *u* označuje „graničnu direktivnost usmjerenu na unutrašnjost kakva predmeta ili cilj kretanja koji se nalazi u unutrašnjosti čega.“

U ovome su primjeru svi ispitanici grada Zadra proizveli prostorni prijedložno-padežni izraz *u + G (u Opere)* umjesto ciljnog oblika *u + A (u Operu)*.

Slika 4. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Operu*.

U četvrtome je zadatku trebalo nadopuniti rečenicu „Kada budete sjedili u _____, obavezno probajte limunadu. (*Central*)“. Pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L* uspješniji su bili ispitanici Vukovara (83,33 %) – pet je ispitanika odgovorilo prostornim prijedložno-padežnim izrazom *u + G* (slika 5).

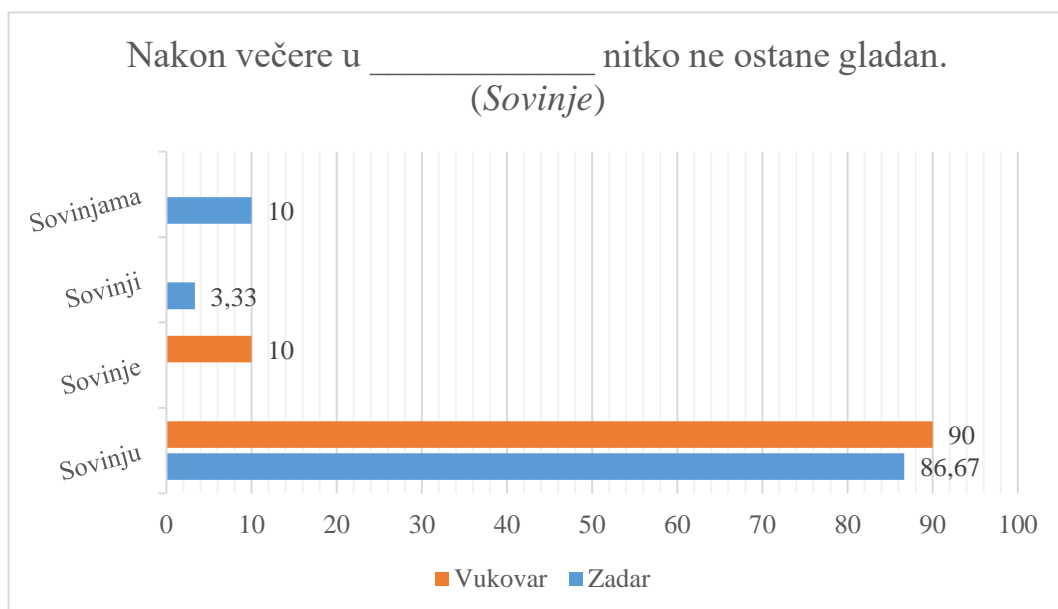

Slika 5. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Centralu*.

Ni jedan ispitanik iz Zadra nije proizveo točan ciljni oblik: jedan je ispitanik upotrijebio leksem *kafić*, jedan nije promijenio oblik zadanoga objekta (ili je upotrijebio akuzativni oblik

Central koji bi uz bio ispravan da je glagol glasio *sjesti*, a ne *sjediti*), a ostali ispitanici nisu prepoznali posvojno nego prostorno značenje prijedložno-padežnoga izraza te su proizveli izraz *u + G (u Centrala)*.

Slijedila je rečenica „Nakon večere u _____ nitko ne ostane gladan. (*Sovinje*)“. Točan ciljni oblik (*u Sovinju*) proizvelo je 90 % ispitanika iz Vukovara i 86,67 % ispitanika iz Zadra (slika 6). Ispitanici iz Zadra osim ciljnoga oblika, proizveli su još dvije različnice: *u Sovinjama* i *u Sovinji*. Naziv restorana *Sovinje* imenica je srednjega roda u jednini, a tri su ispitanika iz Zadra proizvela imenicu u množini. Jedan je ispitanik proizveo oblik *Sovinji*. Nije sasvim jasno je li krivo pročitao zadani nominativni naziv ugostiteljskog objekta kao *Sovinja* te rabio nastavak za L. ž. r.. Tri su ispitanika iz Vukovara odgovorila bez promjene oblika zadanoga prostornoga prijedložno-padežnoga izraza (*Sovinje*).

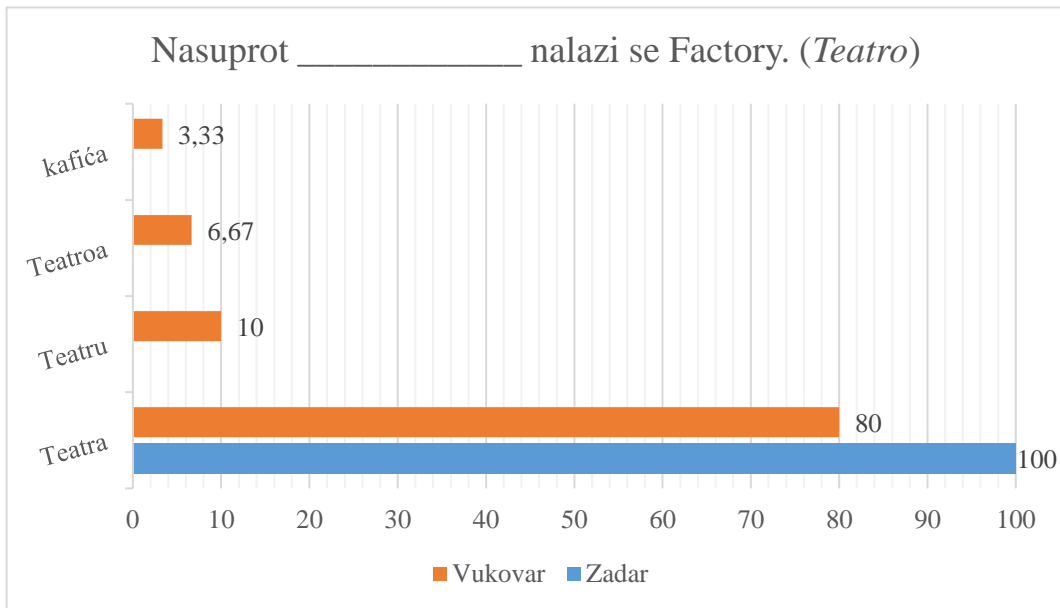

Slika 6. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Sovinju*.

U šestome je zadatku trebalo nadopuniti rečenicu „Nasuprot _____ nalazi se Factory. (*Teatro*)“. Riječ *Teatro*, odnosno *teatar*, izvedeni je naziv od grč. *Theatron*, a označuje kazalište, pozornicu, gledalište (oblik *Teatro* preuzet je u izvornom obliku iz talijanskog jezika).

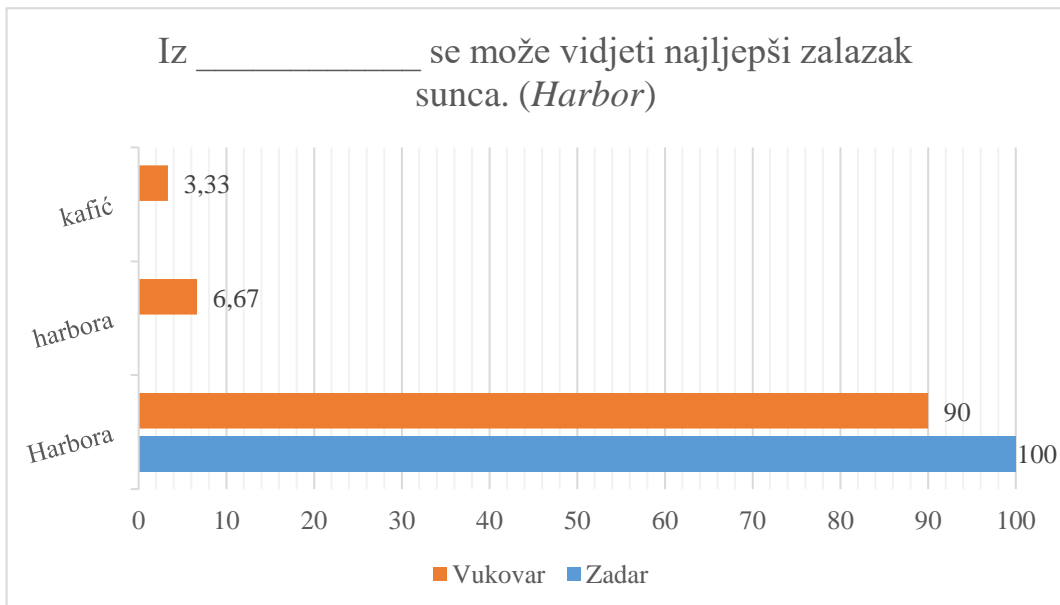
Prijedlog *nasuprot* zahtijeva dopunu u dativu što je prepoznalo samo 10 % ispitanika iz Vukovara. Većina ispitanika iz Vukovara (80 %) i svi ispitanici iz Zadra proizveli su umjesto dativne dopunu u genitivu – *nasuprot Teatra*. Jednome je ispitaniku iz Vukovara zadani je leksem predstavljao problem te je umjesto njega posegnuo za leksemom *kafić*. Osim toga još

su dva ispitanika iz Vukovara proizvela neodgovarajući prostorni prijedložno-padežni izraz u *Teatroa* (slika 7).

Slika 7. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *nasuprot Teatru*.

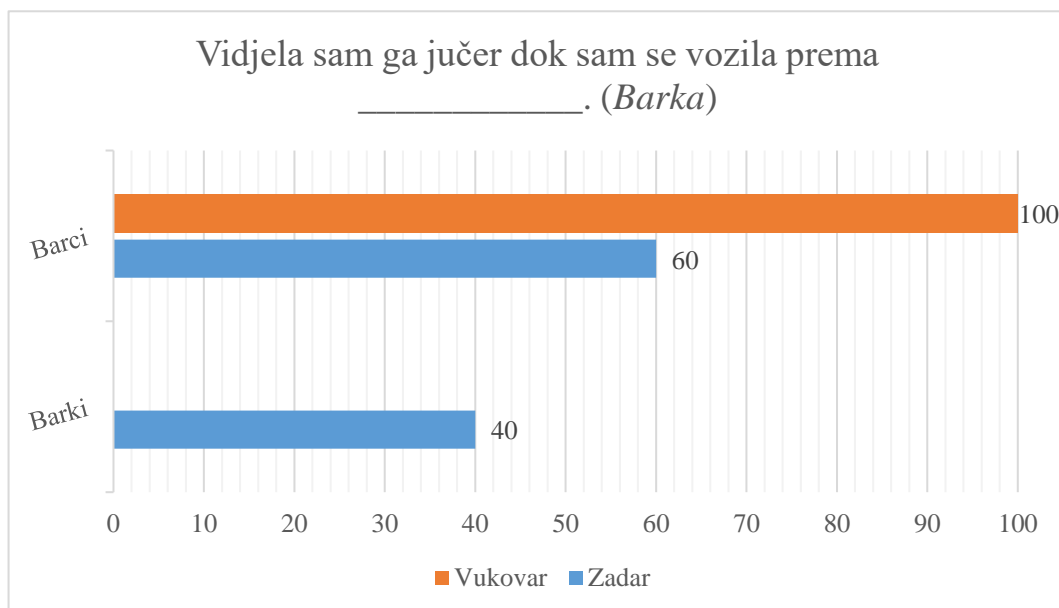
Sedmi zadatak glasio je „Iz _____ se može vidjeti najljepši zalazak sunca. (*Harbor*)“, a ciljni je oblik bio prijedložno-padežni izraz *iz + Harbora* (slika 8).

Slika 8. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *iz Harbora*.

Da se radi o prijedložno-padežnoj konstrukciji prepoznali su svi ispitanici iz Zadra i gotovo svi iz Vukovara. Tri su ispitanika iz Vukovara naziv ugostiteljskoga objekta napisala malim početnim slovom, ali upotrijebili su točan genitivni nastavak. Samo se jedan ispitanik iz Vukovara umjesto zadanim nazivom u odgovoru poslužio imenicom *kafić* i to u nominativu. Zadatak s prijedložno-padežnim izrazom *iz + G* jedan je od dvaju¹² najuspješnije riješenih zadataka u cijelom upitniku – točan ciljani oblik proizvelo je 98,33 % svih ispitanika.

Sljedeći je primjer bio „Vidjela sam ga jučer dok sam se vozila prema _____ . (*Barka*)“. Točan je ciljani oblik, koji je trebalo proizvesti u zadanome prostornom prijedložno-padežnom izrazu *prema + D*, *prema Barki / prema Barci*. Često dolazi do polemika zbog prijedloga *prema* i padeža koji se upotrebljava s njim, a J. Silić i I. Pranjković (2005: 221– 222) navode: „naime ako je riječ o negraničnoj direktivnosti (...), onda se obično govori o dativu; a ako je riječ o mirovanju (...) obično se govori o lokativu.“ Svi ispitanici iz Vukovara i 60 % ispitanika iz Zadra proizvelo je oblik s provedenom sibilizacijom *prema Barci* (slika 9), a 40 % ispitanika iz Zadra oblik prostornoga prijedložno-padežnoga izraza bez provedene sibilizacije *prema Barki*.

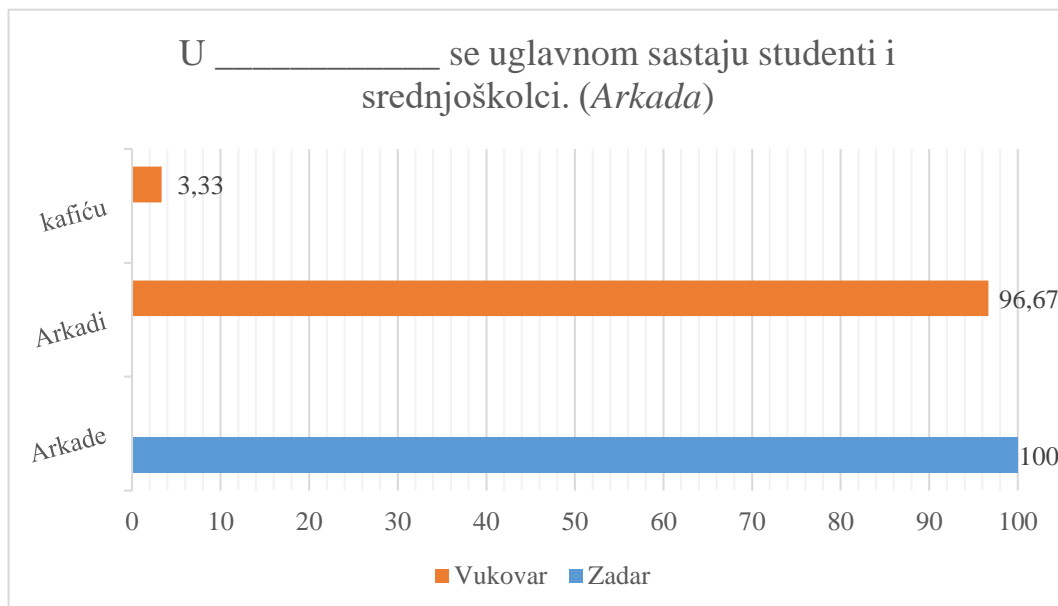

Slika 9. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljani oblik *u Barci / u Barki*.

Idući je zadatak glasio „U _____ se uglavnom sastaju studenti i srednjoškolci. (*Arkada*)“. Pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L* uspješniji su bili

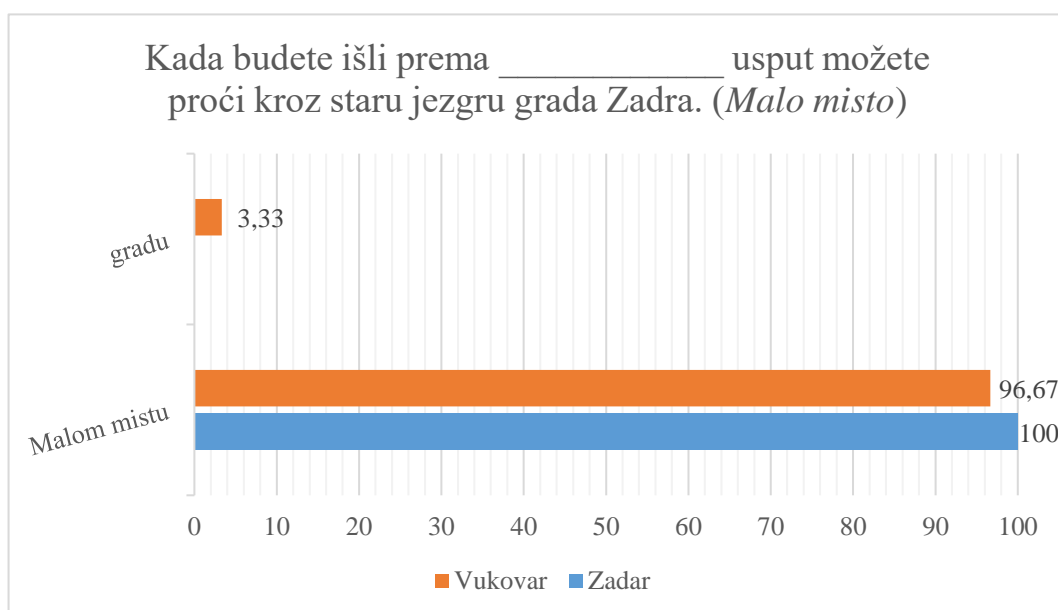
¹² Drugi je zadatak s prijedložno-padežnim izrazom *prema + D* i dvočlanim nazivom ugostiteljskoga objekta *Malo misto*.

ispitanici iz Vukovara – gotovo svi su proizveli točan ciljni oblik *u Arkadi*, a jedan ispitanik se poslužio imenicom *kafić* kojoj je dodao lokativni nastavak – *u kafiću* (slika 10). Svi ispitanici iz Zadra proizveli su neodgovarajući prijedložno-padežni izraz *u + G (u Arkade)*.

Slika 10. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Arkadi*.

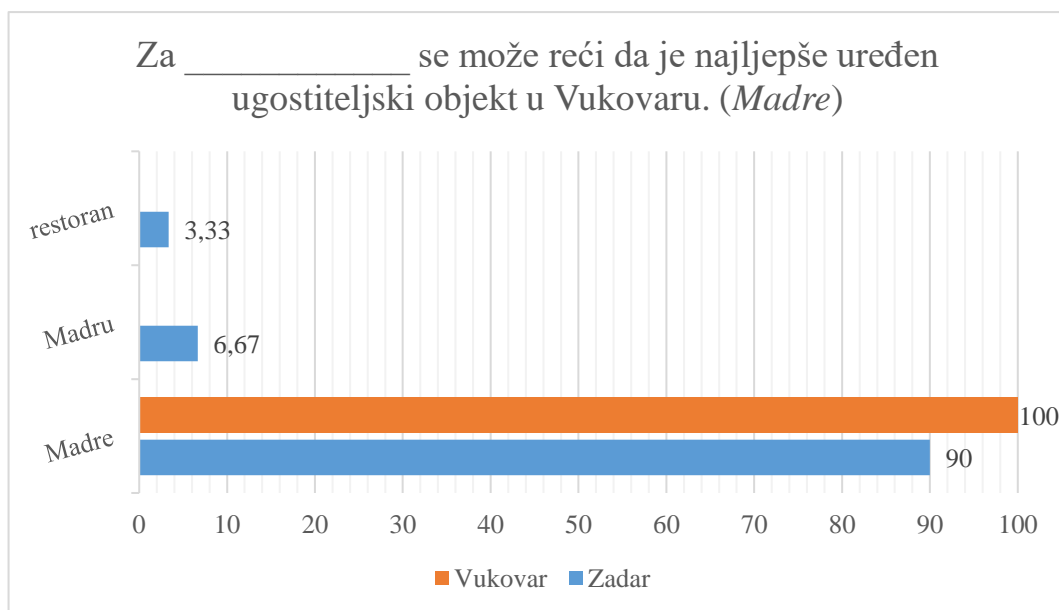
U desetom je primjeru trebalo nadopuniti rečenicu „Kada budete išli prema _____ usput možete proći kroz staru jezgru grada Zadra. (*Malo misto*)“

Slika 11. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *prema Malom mistu*.

Imenica (ugostiteljski objekt) *Malo misto*, srednjega je roda i ispitanicima nije stvarala problem. Samo je jedan ispitanik iz Vukovara kao odgovor proizveo leksem *gradu* (slika 11). Svi ostali ispitanici proizveli su točan ciljni oblik *prema Malom mistu*.

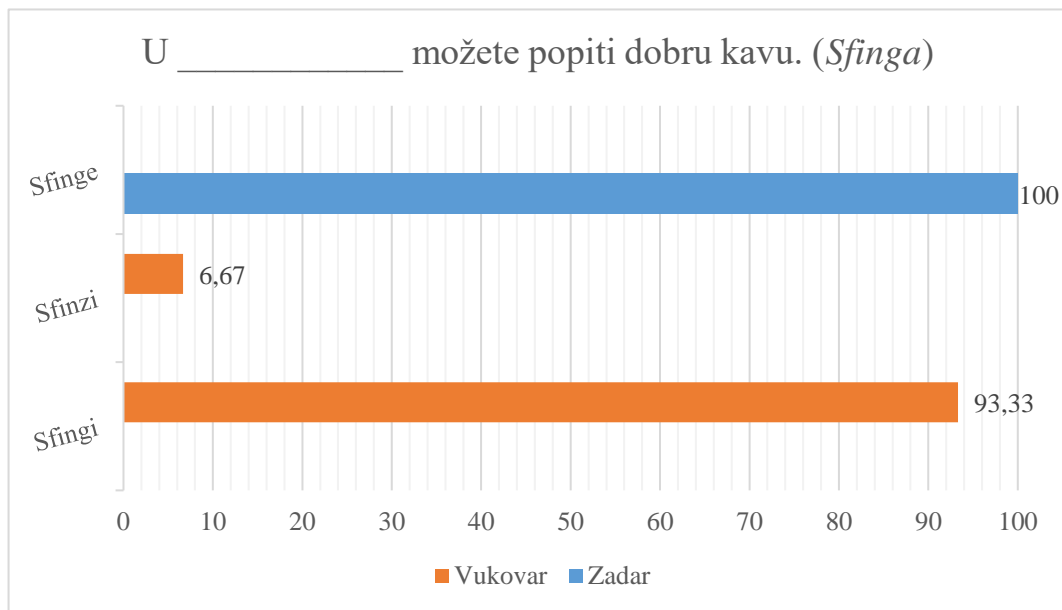
Jedanaesti je primjer glasio „Za _____ se može reći da je najljepše uređen ugostiteljski objekt u Vukovaru. (*Madre*)“. Imenica *Madre* na španjolskom jeziku znači majka, a preuzeta u hrvatski u izvornome obliku nesklonjiva je, odnosno ubraja se u \emptyset -vrstu. Svi ispitanici iz Vukovara proizveli su točan ciljni oblik prostornoga prijedložno-padežnog izraza *za + A (za Madre)* prepoznavši da se imenica na hrvatskom ne sklanja (slika 12). Dva su ispitanika iz Zadra smatrala da je riječ o imenici ženskoga roda koja u nominativu završava na *-e* pa su je sklanjali prema *e*-vrsti po kojoj se sklanjaju uglavnom imenice ženskoga roda koje u nominativu završavaju na *-a* te proizveli prijedložno-padežni izraz *u Madru*. Jedan se ispitanik iz Zadra odlučio za riječ *restoran* umjesto zadanog naziva. Budući da je akuzativni oblik te imenice istovjetan nominativnom, može se samo pretpostaviti da je prepoznao da se radi o prijedložnoj konstrukciji s akuzativom jer se nominativ ne pojavljuje u prijedložnim svezama.

Slika 12. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *za Madre*.

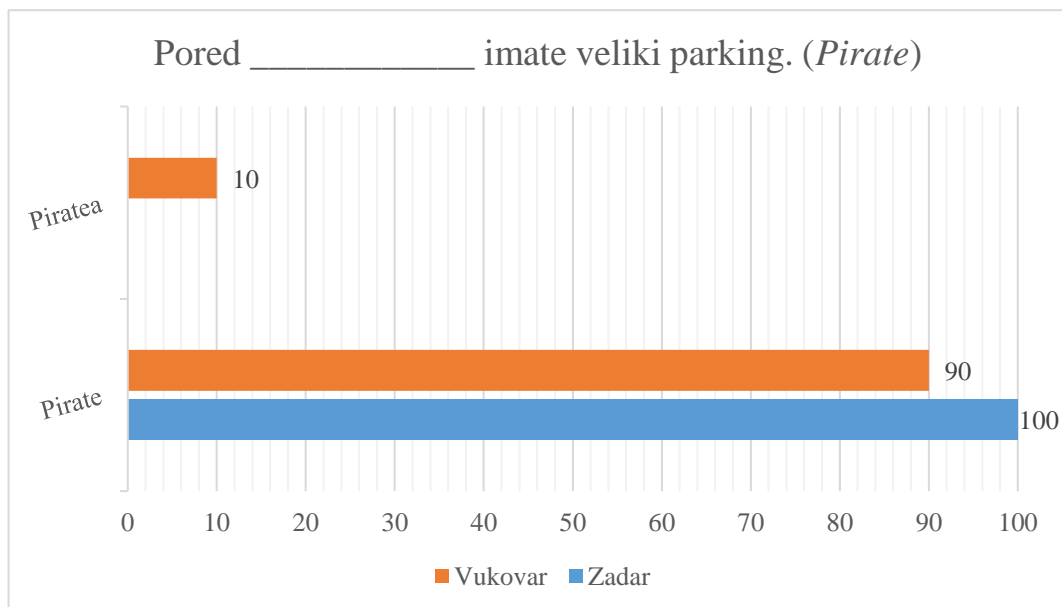
Slijedila je rečenica „U _____ možete popiti dobru kavu. (*Sfinga*)“. Ispitanici iz Vukovara bili su uspješni od ispitanika iz Zadra pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L* koji je trebalo nadopuniti leksemom *Sfinga* kao što je bio slučaj u primjeru s istim prijedložno-padežnim izrazom koji je trebalo nadopuniti leksemom *Arkada*. Svi su proizveli lokativni oblik samo ih je pri tome dvoje nepotrebno provelo i glasovnu

promjenu sibilizaciju (*u Sfinzi*) dok se ispitanici iz Zadra umjesto lokativa rabili genitiv (slika 13).

Slika 13. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *u Sfingi*.

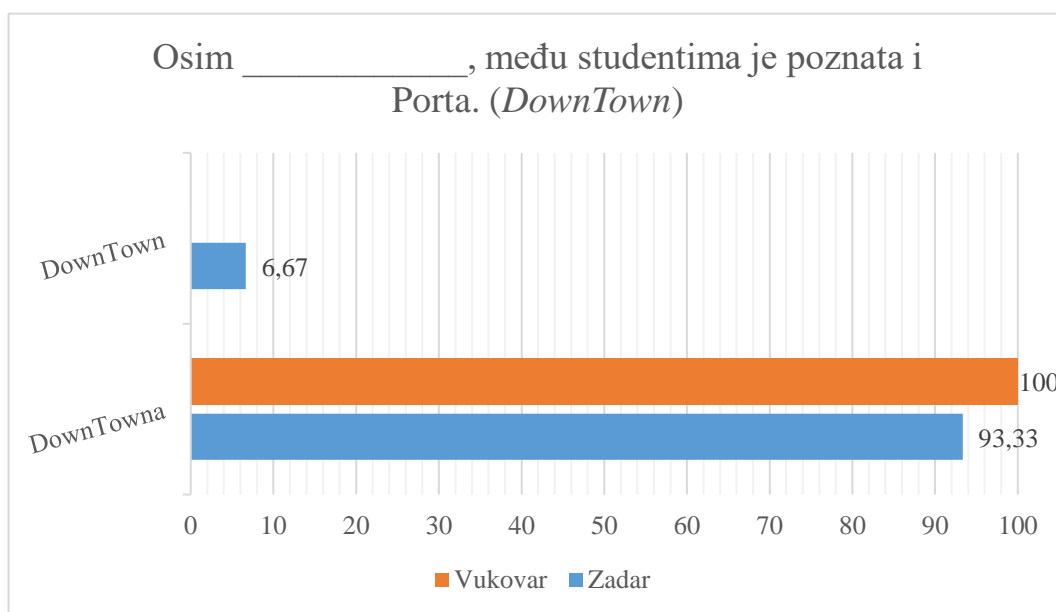
Trinaesti je zadatak glasio „Pored _____ imate veliki parking. (*Pirate*)“. Ciljni je oblik zadanoga prostornog prijedložno-padežnoga izraza *pored Pirata* (*pored* + G).

Slika 14. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *pored Pirata*.

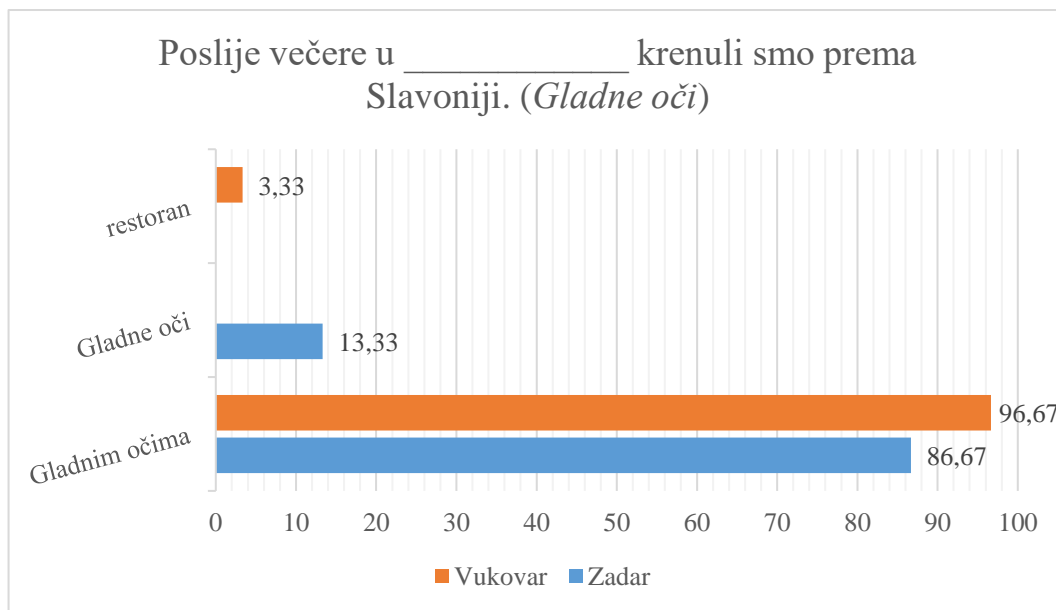
Riječ *Pirate* preuzeta je iz engleskoga jezika u izvornome obliku (fonem /e/ se ne izgovara), pa je taj leksem zadao poteškoće svim ispitanicima (slika 14). Većina ispitanika proizvela su prijedložno-padežni izraz *pored Pirate* pa se nameće pitanje jesu li smatrali da je riječ o nesklonljivoj imenici ili su je sklanjali prema *e*-vrsti po uzoru na sklonidbu dvosložnih muških imena tipa *Mate*, *Ante* i sl. Samo su dva ispitanika iz Vukovara leksem *Pirate* mijenjali prema *a*-vrsti smatrajući završno *e* dijelom osnove.

U četrnaestom zadatku ispitanicima je bila zadana jedina rečenica u kojoj je prijedložno-padežni izraz imao značenje izuzimanja, a ne prostorno značenje. Rečenica je glasila „Osim _____, među studentima je poznata i *Porta. (DownTown)*“. Većina je ispitanika proizvela točan prijedložno-padežni izraz *osim + G (osim DownTowna)* – svi ispitanici iz Vukovara i 28 ispitanika iz Zadra. Dva su ispitanika iz Zadra u rečenicu uvrstila zadani leksem bez ikakvih obličnih promjena – *osim DownTown* (slika 15).

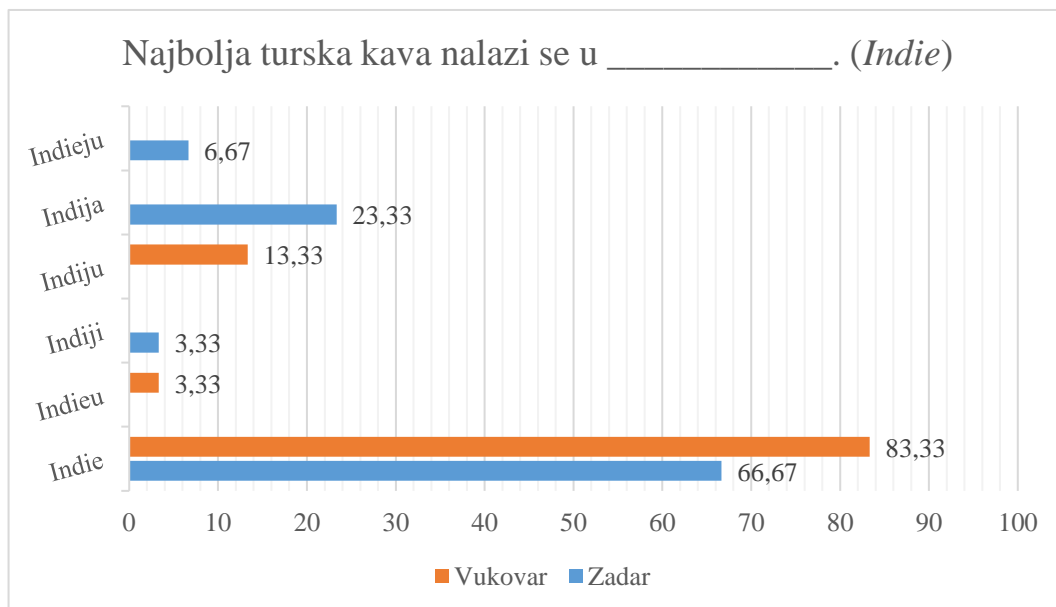
Slika 15. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik *osim DownTowna*.

Pretposljednju je rečenicu trebalo nadopuniti dvočlanim nazivom ugostiteljskoga objekta: „Poslije večere u _____ krenuli smo prema Slavoniji. (*Gladne oči*)“. U navedenom dvočlanom nazivu ciljni je oblik prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L*, odnosno izraz *u Gladnim očima*. Ciljni su prijedložno-padežni izraz uspješnije proizveli ispitanici iz Vukovara (96,67 %) nego iz Zadra (86,67 %). Osim ciljnoga oblika, jedan je ispitanik iz Vukovara upotrijebio leksem *restoran* kao odgovor, a četvero ispitanika iz Zadra u rečenicu je uvrstilo zadani izraz bez promjena – *u Gladne oči* (slika 16).

Slika 16. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik u *Gladnim očima*.

Posljednji je zadatak glasio „Najbolja turska kava nalazi se u _____. (*Indie*)“. U posljednjem je zadatku prisutan ugostiteljski objekt stranoga naziva (*Indie*). U ovome je zadatku zabilježeno najviše različitih odgovora – čak šest različenica.

Slika 17. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik u *Indie*.

Pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *u + L (u Indie)* uspješniji su bili ispitanici Vukovara (83,33 %). Što se tiče ispitanika Zadra, dvadeset je ispitanika (66,67 %) točno proizvelo ciljni oblik, jedan je ispitanik proizveo izraz u *Indiji* (3,33 %), dvoje u

Indieju (6,67 %), a sedmero ih je upotrijebilo oblik *u Indija* (23,33 %). Osim ciljnoga oblika ispitanici iz Vukovara proizveli su još dvije različnice (slika 17), *Indieu* – 1 pojava i *Indiju* – 4 pojavnice.

Može se zaključiti da prostorni prijedložno-padežni izraz *u + L* većinom stvara probleme ispitanicima iz Zadra, koji u tom slučaju proizvode prijedložno-padežni izraz *u + G*, te da ispitanicima obiju skupina strani nazivi stvaraju poteškoće ne samo u sklonidbi nego i u grafiji.

Tablica 3. Točnost proizvedenih oblika (svi ispitanici, ispitanici iz Vukovara, ispitanici iz Zadra).

<i>Ugostiteljski objekt</i>	<i>Lokacija</i>	<i>Ciljni oblik</i>	<i>Točnost – svi ispitanici</i>	<i>Točnost – Vukovar</i>	<i>Točnost – Zadar</i>
Arkada	Zadar	Arkadi	48,33	96,67	0
Barka	Zadar	Barci	80	100	60
		Barki	20	0	40
Bruschetta	Zadar	Bruschette	96,67	96,67	96,67
Central	Vukovar	Centralu	41,67	83,33	0
DownTown	Zadar	DownTowna	96,67	100	93,33
Gladne oči	Zadar	Gladnim očima	91,67	96,67	86,67
Harbor	Zadar	Harbora	98,33	96,67	100
Indie	Zadar	Indie	75	83,33	66,67
Madre	Vukovar	Madre	95	100	90
Malo misto	Zadar	Malom mistu	98,33	96,67	100
Merlon	Osijek	Merlonu	80	96,67	63,33
Opera	Zadar	Operu	48,33	96,67	48,33
Pirate	Zadar	*Pirat(e)a ¹³	5	10	0
Sfinga	Zadar	Sfingi	46,67	93,33	0
Sovinje	Zadar	Sovinju	88,33	90	86,67
Teatro	Zadar	Teatru	5	10	0
min.			5	0	0
prosjeck			65,59	79,22	54,80
max.			98,33	100	100

Ako se promotre rezultati svih ispitanika (tablica 3), zaključuje se da su ispitanici bili najuspješniji pri proizvodnji prijedložno-padežnih izraza *iz Harbora* i *prema Malom mistu* (98,33 % ispitanika navelo je točan ciljni oblik, 96,67 % ispitanika iz Vukovara i svi ispitanici iz Zadra), a najneuspješniji pri proizvodnji prijedložno-padežnih izraza *pored Pirata* i *nasuprot Teatru* (samo 5 % ispitanika navelo je točan ciljni oblik leksema *Teatru*, 10 % ispitanika iz Vukovara i ni jedan ispitanik iz Zadra). Većina ispitanika (90 % ispitanika iz Vukovara i svi

¹³ U tablici je kao točan prikazan odgovor *Pirat(e)a* jer se smatra da su ispitanici točno proizveli ciljani padežni oblik (*pored + G*), ali su odstupali pri primjeni gramatičkoga pravila o sklonidbi imenica muškoga roda koje u nominativu ne završavaju nulnim nastavkom.

ispitanici iz Zadra) točnim je smatrala prijedložno-padežni izraz *pored Pirate*, a 5 % ispitanika iz Vukovara ponudilo je odgovor *Piratea* kao da leksem završava nultim nastavkom u nominativu. Kad je riječ o prijedložno-padežnom izrazu *nasuprot + Teatro*, koji bi prema standardnojezičnoj normi trebalo nadopuniti dativom, kod svih je ispitanika utvrđena tendencija proizvodnje sveze *nasuprot + G*. Štoviše, svi su ispitanici iz Zadra proizveli genitivni oblik *Teatra* kao i 80 % ispitanika iz Vukovara koji su još naveli genitivne oblike **Teatroa*¹⁴ – 6,67 % i *kafića* – 3,33 %.¹⁵

Značajno bolji prosječni rezultat ostvarili su ispitanici iz Vukovara (79,22 %). Ispitanici iz Zadra u prosjeku su proizveli točan ciljni oblik u 54,8 % primjera, a prosjek točnosti svih ispitanika iznosio je 65,59 %.

Od ostalih odgovora treba istaknuti primjer *Barka* kojim je trebalo nadopuniti rečenicu *Vidjela sam ga jučer dok sam se vozila prema _____*. Prijedlog *prema* u tom kontekstu traži dopunu u dativu. Budući da su dativni i lokativni nastavci pri sklonidbi imenica identični, a u tom se slučaju radi o imenici ženskoga roda koja u nominativu završava na *-a* te se sklanja prema *e*-vrsti (N *-a*, G *-e*, D *-i*, A *-u*, L *-i*, I *-om*), ne može se tvrditi kojim su se padežom ispitanici koristili. Zanimljivost odgovora proizlazi iz činjenice da se u imenica ženskoga roda čija osnova završava na *-k* u dativu i lokativu provodi glasovna promjena sibilizacija. Norma propisuje da se u općih imenica sibilizacija provodi, ali postoje i iznimke pa se tako primjerice na mrežnim stranicama gramatika.hr navodi:

„Kod mnogih imenica ženskoga roda koje završavaju na *-ka*, *-ga*, *-ha* ne dolazi do sibilizacije: *baka – baki*, *četka – četki*, *duga – dugi*, *juha – juhi*, *kocka – kocki*, *lutka – lutki*, *muha – muhi*, *patka – patki*, *točka – točki*, *vaga – vagi*.“
(URL 9)

Oblik s provedenom sibilizacijom (*Barci*) proizvelo je ukupno 80 % svih ispitanika, a preostalih 20 % ispitanika sibilizaciju nije provelo, tj. proizveli su oblik *Barki*. Ono što je zanimljivo istaknuti jest da sibilizaciju provode svi ispitanici iz Vukovara, a među ispitanicima iz Zadra 60 % ih sibilizaciju provodi u tom primjeru, a 40 % ne provodi. Polarizacija rezultata utvrđena je i pretragom korpusa pa se u korpusu hrWaC bilježi 16 pojava s provedenom sibilizacijom u kombinaciji s istim prijedlogom (*prema barci*, URL 10) i samo jedan s neprovedenom sibilizacijom (*prema barki*, URL 11). Hrvatska jezična

¹⁴ Oblik *Teatroa* označen je zvjezdicom jer nije u skladu s normom (N *Teatro*, G *Teatra*). Nominativni je nastavak *-o*, a ne *-ø*.

¹⁵ O svezi *nasuprot + G* vidi više u J. Silić i I. Pranjković (2005: 218).

riznica bilježi jednu pojavnicu s provedenom sibilizacijom uz prijedlog prema (URL 12), pojavnice s neprovedenom sibilizacijom uz taj prijedlog ne bilježi (URL 13).

Da bi se dobio relevantniji uvid u provođenje / neprovođenje sibilizacije u imenici *barka*, korpusi su pretraženi i bez prijedloga (samo imenice *barci*¹⁶ i *barki*¹⁷) te je u korpusu *hrWaC* zabilježeno ukupno 2267 pojava, a u *Hrvatskoj jezičnoj riznici* 68 pojava. Od ukupno 2335 pojava u 76,49 % ih je sibilizacija provedena, a u 23,51 % nije provedena (tablica 4). Udio pojava s provedenom sibilizacijom u korpusu *hrWaC* iznosi 76,89 %, a u *Hrvatskoj jezičnoj riznici* 63,24 %. Može se zaključiti da su pojavnice s provedenom sibilizacijom u korpusima zastupljenije od pojava bez provedene sibilizacije te da se rezultati ispitanika uklapaju u taj obrazac.

Tablica 4. Zastupljenost pojava *barci* i *barki* u korpusima *hrWaC* i *Hrvatska jezična riznica*.

Pojavnica	<i>hrWaC</i> – broj pojava	<i>Hrvatska jezična riznica</i> – broj pojava	Ukupan broj pojava	Udio pojava u oba korpusa
Barci	1743	43	1786	76,49
Barki	524	25	549	23,51
ukupno	2267	68	2335	100

U nastavku će biti prikazana točnost proizvedenog oblika s obzirom na: gramatičku kategoriju roda, podrijetlo naziva ugostiteljskog objekta (hrvatsko – strano), strukturu naziva (jednočlani – dvočlani), na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom (*do* + G, *iz* + G, *pored* + G, *osim*¹⁸ + G, *nasuprot* + D, *prema* + D, *u* + A/L i *za* + A) te sklonidbenu vrstu po kojoj se ugostiteljski objekt sklanja.

4.2. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na rod naziva

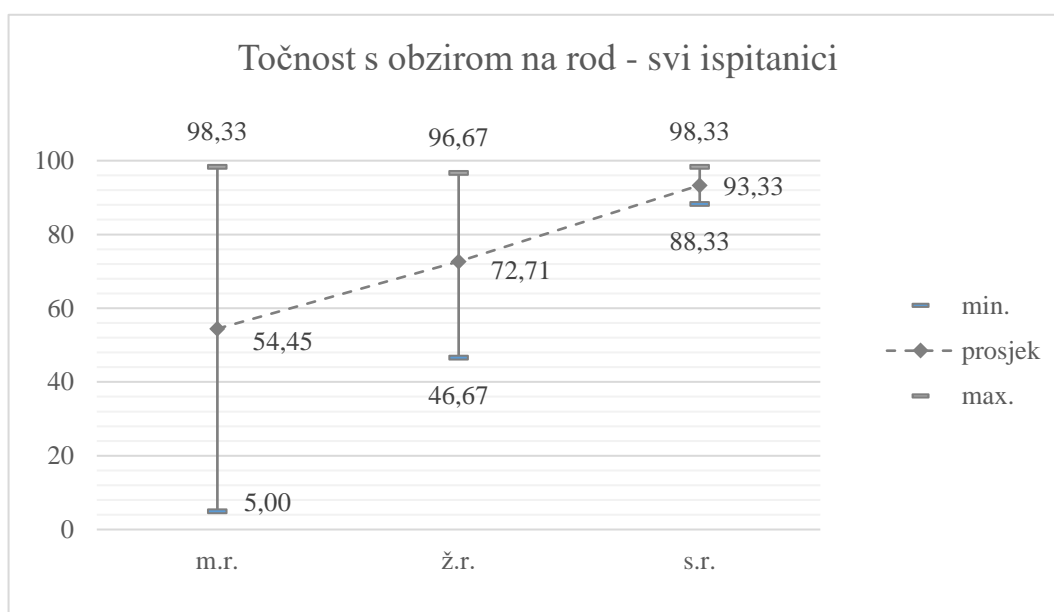
Od šesnaest ugostiteljskih objekata šest ih je muškoga roda (*Central*, *DownTown*, *Harbor*, *Merlon*, *Pirate* i *Teatro*), osam ženskoga roda (*Arkada*, *Barka*, *Bruschetta*, *Gladne oči*, *Indie*, *Madre*, *Opera* i *Sfinga*), a dva srednjega roda (*Malo misto* i *Sovinje*). Promotri li se ukupna točnost ciljnih oblika svih ispitanika (slika 18), zaključuje se da je raspon točnosti bio

¹⁶ Pojavnica *barci* – *hrWaC* (URL 14), *Hrvatska jezična riznica* (URL 15).

¹⁷ Pojavnica *barki* – *hrWaC* (URL 16), *Hrvatska jezična riznica* (URL 17).

¹⁸ Prijedlog *osim* upravlja genitivom, znači izuzimanje, a ne prostor pa nije dio prostornih prijedložno-padežnih izraza, ali njegovim se uvrštavanjem u upitnik namjeravalo provjeriti kako će ispitanici sklanjati dvočlani naziv stranoga podrijetla (*Down Town*) jer su u literaturi opisani i primjeri u kojima *iza osim* mogu doći oblici u svim drugim padežima. Više o tom vidi u I. Matas Ivanković (2005: 85–98).

najveći kod muškoga roda. Najmanji udio točnih odgovora ispitanici su proizveli pri sklonidbi naziva *Pirate* i *Teatro* – 5 %, a najviše točnih odgovora pri sklonidbi naziva *Harbor* – 98,33 %. Prosječna točnost za muški rod iznosila je 54,45 %. Kada je riječ o ženskome rodu, ispitanici su najmanje točnih odgovora proizveli pri sklonidbi naziva *Sfinga*¹⁹ – 46,67 %, a najviše pri sklonidbi naziva *Bruschetta* – 96,67 %. Prosječna je točnost iznosila 72,71 %. Samo su dva naziva bila srednjega roda, a ispitanici su bili uspješniji pri sklonidbi dvočlanoga naziva *Malo misto* – 98,33 % nego pri sklonidbi jednočlanoga naziva *Sovinje* – 88,33 % točnih odgovora. Prosječna točnost srednjega roda iznosila je 93,33 %.

Slika 18. Točnost s obzirom na rod ugostiteljskoga objekta – svi ispitanici.

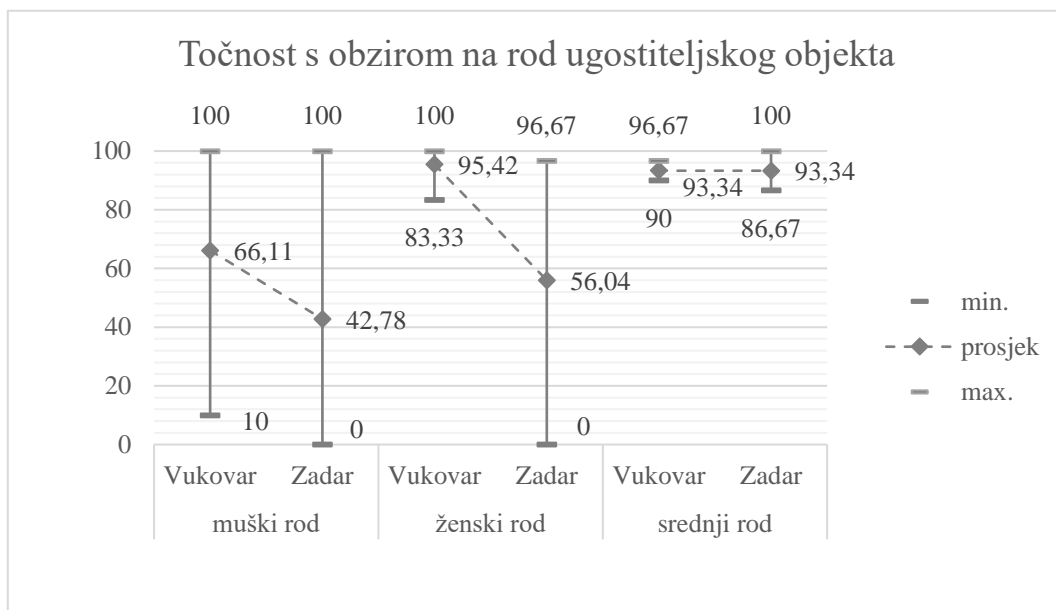
Detaljan uvid u točnost ciljnih oblika dviju skupina ispitanika prikazan je u tablici 5 i na slici 19.

Tablica 5. Točnost s obzirom na rod ugostiteljskog objekta.

	<i>muški rod</i>		<i>ženski rod</i>		<i>srednji rod</i>	
	<i>Vukovar</i>	<i>Zadar</i>	<i>Vukovar</i>	<i>Zadar</i>	<i>Vukovar</i>	<i>Zadar</i>
min.	10	0	83,33	0	90	86,67
prosjeak	66,11	42,78	95,42	56,04	93,34	93,34
max.	100	100	100	96,67	96,67	100

¹⁹ Ispitanici iz Zadra redom su se odlučili za posvojnu konstrukciju *u + G* (*u Sfinge*) umjesto konstrukcije *u + L* (*u Sfingi*) kojim se izražava mjesto gdje se servira dobra kava.

Raspon točnih odgovora kod ispitanika iz Zadra bio je veći u sva tri roda. Najveća razlika ne samo u rasponu nego i u prosječnoj točnosti zabilježena je pri proizvodnji ciljnih oblika ženskoga roda. Ispitanici iz Vukovara bili su puno ujednačeniji pri odabiru padežnog oblika koji je uvjetovan prijedlogom bez obzira na rod leksema koji je bio zadan. Rezultat ipak treba uzeti s oprezom jer se nameće pitanje koliko su ispitanici iz Zadra griješili smatrajući da prijedlog *u* može imati dopunu u genitivu, a ne samo u lokativu ne vodeći računa o tom da je konstrukcija *u* + G moguća, ali značenje joj je posvojno, a upitnikom su se provjeravala uporaba prostornih prijedložno-padežnih izraza odnosno nije bilo riječi o neotuđivoj posvojnosti.

Slika 19. Točnost dviju skupina ispitanika (Vukovar, Zadar) s obzirom na rod ugostiteljskoga objekta.

4.3. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na podrijetlo naziva

Točnost proizvedenih prostornih prijedložno-padežnih izraza raščlanjena je i s obzirom na podrijetlo leksema pri čemu je posebna pozornost bila usmjerena na lekseme preuzete iz drugoga jezika u izvornome obliku koji se po nekoj svojoj osobini (fonološka struktura, završetak osnove, (ne)sklonjivost...) razlikuju od hrvatskih ili udomaćenih leksema. Leksemi preuzeti iz stranih jezika koji mogu predstavljati problem govornicima hrvatskoga jezika su nesklonjive imenice ženskoga roda *Indie* i *Madre* te imenice muškoga roda *Pirate* i *Teatro* koje ne završavaju nultim nastavkom poput većine imenica toga roda u hrvatskome jeziku pa bi pri u genitivu trebale glasiti *Pirata* i *Teatra*.

Leksemom *Indie* trebalo je nadopuniti rečenicu „Najbolja turska kava nalazi se u _____.“. Dakle, zadana je prostorna prijedložno-padežna konstrukcija *nasuprot* + D, ali ugostiteljski objekt nosi žensko osobno ime koje ne završava na *-a* pa se ne sklanja što je prepoznalo ukupno 45 ispitanika (83,33 % ili 25 ispitanika iz Vukovara i 66,67 ili 20 ispitanika iz Zadra). Ispitanici iz Vukovara proizveli su još sljedeće oblike: *Indieu* – 1 pojavnica, *Indiju* – 4 pojavnice), a ispitanici iz Zadra: *Indiji* – 1 pojavnica, *Indija* – 7 pojavnica i *Indieju* – 2 pojavnice.

Leksemom *Madre* trebalo je nadopuniti rečenicu s konstrukcijom *za* + A: „Za _____ se može reći da je najljepše uređen ugostiteljski objekt u Vukovaru.“. Svi ispitanici iz Vukovara i 90 % ispitanika iz Zadra rečenicu su nadopunili pojavnicom *Madre*. Međutim, ne može se sa sigurnošću tvrditi jesu li se prepoznali da se radi o nesklonljivoj imenici ženskoga roda ili su je zbog nastavka *-e* smatrali imenicom srednjega roda i sklanjali prema *a*-vrsti, kao npr. imenicu srednjega roda *more* (N *more*, G *mora*, D *moru*, A *more*, L *moru*, I *morem*) pa je akuzativ oblikom jednak nominativu. Zanimljivo je istaknuti da su je dva ispitanika iz Zadra prepoznala kao sklonjivu imenicu ženskoga roda te su proizveli prijedložno-padežni izraz *za Madru* (nastavak *-u* uobičajen za A ž. r. imenica *e*-vrste!), a jedan je ispitanik posegnu za leksemom *restoran*, tj. imenicom m. r. *a*-vrste koja označava nešto neživo te joj je akuzativ oblikom jednak nominativu.

Leksemom *Teatro* trebalo je nadopuniti rečenicu „Nasuprot _____ nalazi se Factory.“. Prijedlog *nasuprot* traži dopunu u dativu pa bi točan odgovor glasio *nasuprot Teatru*. Međutim dativni su oblik proizvela samo tri ispitanika iz Vukovara dok je većina ispitanika posegnula za konstrukcijom *nasuprot* + G (*Teatra* – svi ispitanici iz Zadra te 24 ispitanika, tj. 80 % ispitanika iz Vukovara). Ispitanici iz Vukovara proizveli su još dvije različnice: *Teatroa* – 2 ispitanika i *kafića* – 1 ispitanik.

Leksemom *Pirate* trebalo je nadopuniti konstrukciju *pored* + G u rečenici „Pored _____ imate veliki parking.“. Ciljni odgovor „pored Pirata“ nije proizveo nitko, a tri su ispitanika iz Vukovara navela odgovor *Piratea* smatrajući da leksem završava nultim nastavkom, a ne nastavkom *-e* u nominativu. Svi ostali ispitanici proizveli su odgovor „pored Pirate“ što bi bio ispravan odgovor da je leksem u nominativu glasio *Pirata*²⁰.

²⁰ S. Babić (2009: 149) navodi da je *pirat* u hrvatskome jeziku „novija posuđenica, u Akademijinu ga rječniku nema, nego samo kao riječ pirata, s jednom potvrdom“.

4.4. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na strukturu naziva

Tri ugostiteljska objekta u koje ubrajamo, kao što je već napomenuto, i primjer *DownTown* nose dvočlani naziv (pridjev + imenica). Dva objekta nose hrvatski naziv (*Malo misto* i *Gladne oči*), a navedeni *DownTown* engleski. Ti su nazivi već raščlanjeni s obzirom na rod (*Malo misto* – srednji rod, *Gladne oči* – ženski rod, *DownTown* – muški rod), a u nastavku rada bit će raščlanjeni i s obzirom na sklonidbenu vrstu²¹ po kojoj se sklanja svaka sastavnica te s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom²². Podatci o točnosti proizvedenih dvočlanih naziva prikazani su u tablici 6.

Tablica 6. Točnost proizvedenih oblika – dvočlani nazivi.

Ugostiteljski objekt	Prijedlog + padež	Ciljni oblik	Točnost – svi ispitanici	Točnost – Vukovar	Točnost – Zadar
DownTown	osim + G	DownTowna	96,67	100	93,33
Gladne oči	u + L	Gladnim očima	91,67	96,67	86,67
Malo misto	prema + D	Malom mistu	98,33	96,67	100

Leksemom *Malo misto* trebalo je nadopuniti rečenicu „Kada budete išli prema _____ usput možete proći kroz staru jezgru grada Zadra.“. Dakle ciljni je oblik bio prijedložno-padežni izraz *prema Malom mistu* (*prema + D*). Od triju dvočlanih naziva taj je bio najuspješnije riješen. Samo je jedan ispitanik iz Vukovara umjesto zadane pojavnice proizveo odgovor „prema gadu“, a svi ostali naveli su točan ciljni oblik.

Leksem *DownTown* trebalo je uklopiti u rečenicu „Osim _____ među studentima je poznata i Porta.“. Prijedlog *osim* znači izuzimanje i traži nadopunu u G. Svi su ispitanici iz Vukovara proizveli točan ciljni oblika, a samo su dva ispitanika iz Zadra navela netočan oblik, tj. nisu sklanjali ponuđeni naziv ugostiteljskog objekta već su samo prepisali zadani oblik *DownTown*.

Trećim dvočlanim nazivom *Gladne oči* trebalo je nadopuniti rečenicu „Poslije večere u _____ krenuli smo prema Slavoniji.“. Riječ je o prijedložno-padežnom izrazu *u + L* pa je ciljni oblik „u Gladnim očima“. Točan je ciljni oblik proizvelo 29 ispitanika iz Vukovara (jedan je odgovorio „restoran“) i 26 ispitanika iz Zadra (preostalih četvero ili nije sklanjalo

²¹ Hrvatski pridjevi *gladne* i *malo* sklanjaju se prema *g*-vrsti, a engleski se pridjev *down* ne sklanja, tj. sklanja se prema \emptyset -vrsti kako ih naziva I. Marković (2012: 282–285, 313). Imenica *misto* i imenica *Town* sklanjaju se prema *a*-vrsti (N *misto*, *Town*, G *mista*, *Towna*, D *mistu*, *Townu*, A *misto*, *Town*, L *mistu*, *Townu*, I *mistom*, *Townom*), a imenica *oči* prema *i*-vrsti (N *oči*, G *očiju*, D *očima*, A *oči*, L *očima*, I *očima*).

²² Prijedložno-padežni izrazi: *prema + D* (*Malom mistu*), *osim + G* (*DownTowna*) i *u + L* (*Gladnim očima*).

zadani naziv ili je rečenicu nadopunilo akuzativom (*Gladne oči*) umjesto lokativom (*Gladnim očima*).

4.5. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom

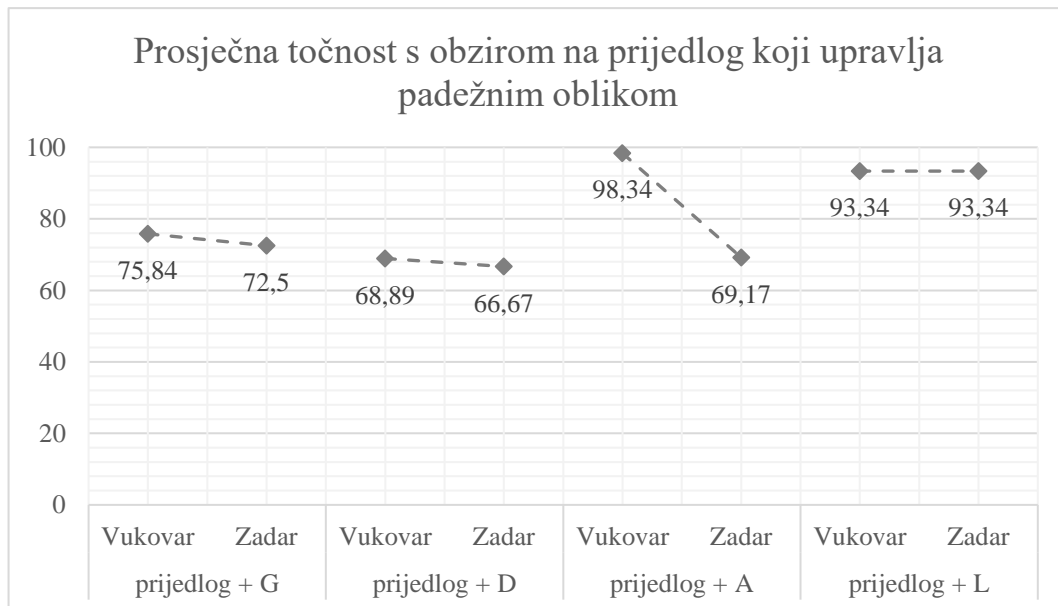
U prijedložno-padežnim izrazima bilo je zastupljeno osam različitih prijedloga (*do + G*, *iz + G*, *pored + G*, *osim + G*, *nasuprot + D*, *prema + D*, *u + A/L* i *za + A*). Prijedlog *u* trebalo je nadopuniti akuzativom u jednom primjeru, a lokativom u sedam primjera. Prijedlog *prema* trebalo je nadopuniti dativom u dvama primjerima, a preostalih se šest prijedloga javlja samo u jednom primjeru. Riječ je o prijedložno-padežnim izrazima *do + G*, *osim + G*, *iz + G*, *pored + G*, *nasuprot + D* i *za + A*. Dakle, u četirima primjerima zastupljen je prijedložni izraz s genitivom, u trima s dativom, u dvama s akuzativom, a u preostalim sedam s lokativom (tablica 7).

Tablica 7. Točnost proizvedenih oblika s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom.

<i>Ugostiteljski objekt</i>	<i>Prijedlog + padež</i>	<i>Ciljni oblik</i>	<i>Točnost – svi ispitanici</i>	<i>Točnost – Vukovar</i>	<i>Točnost – Zadar</i>
Bruschetta	do + G	Bruschette	96,67	96,67	96,67
Harbor	iz + G	Harbora	98,33	96,67	100
DownTown	osim + G	DownTowna	96,67	100	93,33
Pirate	pored + G	Pirata	5	10	0
Teatro	nasuprot + D	Teatru	5	10	0
Barka	prema + D	Barci/ Barki	80/20	100	60/40
Malo misto	prema + D	Malom mistu	98,33	96,67	100
Madre	za + A	Madre	95	100	90
Opera	u + A	Operu	48,33	96,67	48,33
Arkada	u + L	Arkadi	48,33	96,67	0
Central	u + L	Centralu	41,67	83,33	0
Gladne oči	u + L	Gladnim očima	91,67	96,67	86,67
Indie	u + L	Indie	75	83,33	66,67
Merlon	u + L	Merlonu	80	96,67	63,33
Sfinga	u + L	Sfingi	46,67	93,33	0
Sovinje	u + L	Sovinju	88,33	90	86,67

Da bi se mogle utvrditi razlike između dviju skupina ispitanika, izračunat je prosjek točnosti s obzirom na prijedloge koji upravljaju četirima različitim padežima (G, D, A i L), a ti su rezultati prikazani na slici 20. Na prvi se pogled može uočiti da su ispitanici iz Zadra ostvarili prosječno nešto lošije rezultate u prijedložnim konstrukcijama s genitivom (Vukovar – 75,84 %, Zadar – 72,5 %) i dativom (Vukovar – 68,89 %, Zadar – 66,67 %) i značajno lošije u

prijedložnim konstrukcijama s akuzativom (Vukovar – 98,34 %, Zadar – 69,17 %) iako zbog malog broja primjera u akuzativu rezultat treba uzeti s oprezom. Za vjerodostojniji rezultat ispitanicama bi trebalo ponuditi više primjera. Zanimljivo je da su obje skupine ispitanika ostvarile jednak prosjek kada je riječ o prijedložnim konstrukcijama s lokativom kojih je bilo najviše u upitniku (93,34%).

Slika 20. Prosječna točnost s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom.

4.6. Točnost ciljnoga oblika s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava

U većini hrvatskih se gramatika sklonidbene vrste nazivaju prema genitivnom nastavku (*a*-vrsta, *e*-vrsta, *i*-vrsta). Ivan Marković (2012: 269–285) uz te tri vrste navodi još dvije: I. vrsta (*a*-vrsta), II. vrsta (*e*-vrsta), III. vrsta (*i*-vrsta), IV. vrsta (*g*-vrsta) i V. vrsta (\emptyset -vrsta). Kao što je već navedeno, prema *g*-vrsti sklanjaju se pridjevi, a nesklonjive se imenice i osobna imena ubrajaju u \emptyset -vrstu.

U ovome će se potpoglavlju raščlaniti svi nazivi ugostiteljskih objekata korišteni u upitniku, a potom će se prikazati njihova točnost s obzirom na sklonidbenu vrstu u koju se ubrajaju.

Leksem *arkada* preuzet je iz latinskoga jezika, preko talijanskoga i francuskoga: „*fr.* arcade ← *tal.* arcata ← *lat.* arcus: luk“ (HJP). U hrvatskome je jeziku ženskoga roda i sklanja se prema *e*-vrsti. Leksem *barka* dovodi se u vezu s talijanskom riječju *barca* čije se značenje u HJP-u tumači: „*pom.* općenit naziv za manji brod za plovidbu morem, prisutan na cijelom

području Sredozemlja [*barka ribarica*; *barka svičarica*]; brodić, čamac“ te se upućuje na riječ *bärk* čija definicija glasi: „*pov. pom.* jedrenjak s 3 (do 5) jarbola nosivosti 300 do 5600 t“, a etimologija: „*lat.* *barca* ≈ *grč.* *bāris* ← *kpt.* *Barī*“ (HJP). Leksem *barka* grafijski je, fonološki i morfološki prilagođen hrvatskomu jeziku, ženskoga je roda i sklanja se prema *e*-vrsti. Leksem *Bruschetta* preuzet je iz talijanskoga jezika, grafija nije prilagođena, ali završava na *-a* pa se u hrvatskome jeziku ponaša kao imenica ženskoga roda i sklanja prema *e*-vrsti.

Leksem *Central* preuzet je iz engleskoga jezika. Većina riječi preuzetih iz drugih jezika u hrvatskome je muškoga roda pa tako i taj leksem. Govornici ga vjerojatno ne doživljavaju kao stranu riječ jer završava na *-ø* kao i većina imenica muškoga roda te se sklanja prema *a*-vrsti. Leksem *DownTown*, preuzet iz engleskog jezika u izvornome grafijskom obliku, pisan je sastavljeno, završava na *-ø* pa se ponaša kao imenica muškoga roda, a sklanja²³ prema *a*-vrsti.

Dvočlani leksem *Gladne oči* ženskoga je roda, radi se o svezi pridjev + imenica pa se svaka sastavnica sklanja prema drugoj vrsti: pridjev prema *g*-vrsti, imenica prema *i*-vrsti.

O leksemima *Indie* i *Madre* bilo je riječi u uvodnome dijelu poglavlja Rezultati i rasprava – riječ je o ženskim osobnim imenima, dakle ženskoga su roda, ali ne završava na *-a* pa se ne sklanjaju, tj. ubrajaju se u *-ø* vrstu.

Dvočlani leksem *Malo misto* srednjega je roda, također je riječ o svezi pridjev + imenica, pridjev se sklanja prema *g*-vrsti, a imenica prema *a*-vrsti.

Leksem *Merlon* muškoga je roda, završava na *-ø* pa se sklanja prema *a*-vrsti.

Leksemi *Opera* i *Sfinga* ženskoga su roda i sklanjaju se prema *e*-vrsti, a leksem *Sovinje* srednjega roda pa se sklanja prema *a*-vrsti.

Leksem *Pirate*, preuzet u izvornom obliku iz engleskoga jezika, završava u nominativu na *-e*, a leksem *Teatro*, preuzet u izvornome obliku iz talijanskoga jezika, završava u nominativu na *-o*. Oba su leksema muškoga roda i sklanjaju se prema *a*-vrsti.

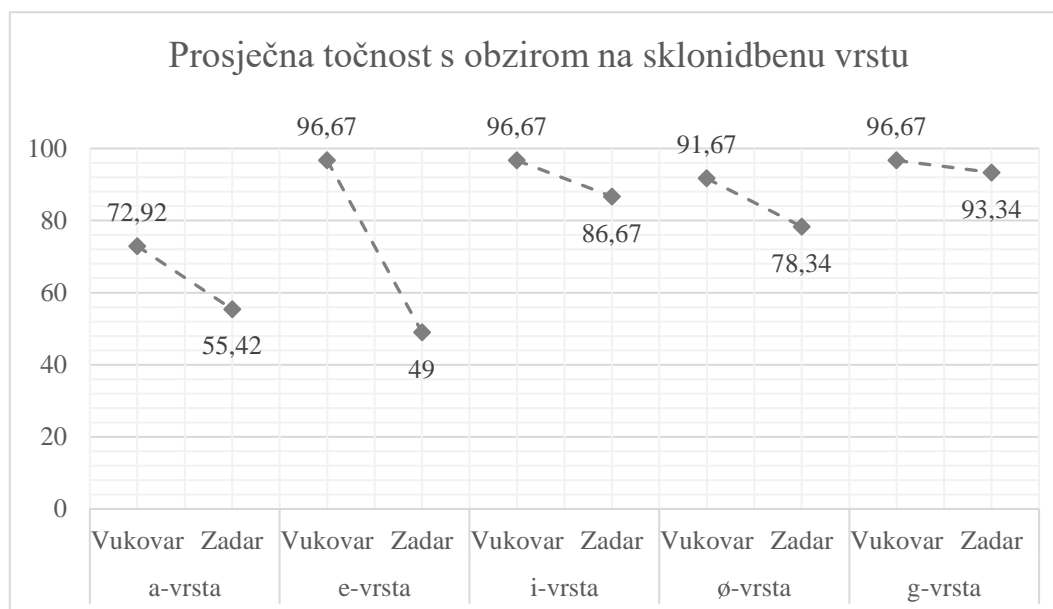
Podatci o točnosti proizvedenih ciljnih oblika s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava prikazani su u tablici 8. Dvočlani nazivi uvršteni su u tablicu dva puta jer se svaki njihov član sklanja prema drugoj vrsti (pridjevi prema *g*-vrsti, *malo* u jednini, *gladne* u množini, imenica *misto* prema *a*-vrsti, a imenica *oči* prema *i*-vrsti u množini).

²³ Sklanja se samo druga sastavnica *Town*, ali u razgovornome jeziku nerijetko se rabi samo prva sastavnica *Down* te se u tom slučaju ona sklanja također prema *a*-vrsti.

Tablica 8. Točnost proizvedenih oblika s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava.

<i>Ugostiteljski objekt</i>	<i>Sklonidbena vrsta</i>	<i>Ciljni oblik</i>	<i>Točnost – svi ispitanici</i>	<i>Točnost – Vukovar</i>	<i>Točnost – Zadar</i>
Central	a-vrsta	Centralu	41,67	83,33	0
DownTown	a-vrsta	DownTowna	96,67	100	93,33
Harbor	a-vrsta	Harbora	98,33	96,67	100
Merlon	a-vrsta	Merlonu	80	96,67	63,33
Pirate	a-vrsta	Pirata	5	10	0
Teatro	a-vrsta	Teatru	5	10	0
(Malo) misto	a-vrsta	Malom mistu	98,33	96,67	100
Sovinje	a-vrsta	Sovinju	88,33	90	86,67
Arkada	e-vrsta	Arkadi	48,33	96,67	0
Barka	e-vrsta	Barci/ Barki	80/20	100	60/40
Bruschetta	e-vrsta	Bruschette	96,67	96,67	96,67
Opera	e-vrsta	Operu	48,33	96,67	48,33
Sfinga	e-vrsta	Sfingi	46,67	93,33	0
(Gladne) oči	i-vrsta	Gladnim očima	91,67	96,67	86,67
Malo (misto)	g-vrsta	Malom mistu	98,33	96,67	100
Gladne (oči)	g-vrsta	Gladnim očima	91,67	96,67	86,67
Indie	ø-vrsta	Indie	75	83,33	66,67
Madre	ø-vrsta	Madre	95	100	90

Da bi se mogle utvrditi razlike između dviju skupina ispitanika, izračunat je prosjek točnosti s obzirom na sklonidbenu vrstu, a rezultati su prikazani na slici 21.

Slika 21. Prosječna točnost s obzirom na sklonidbenu vrstu.

Na prvi se pogled može uočiti da su ispitanici iz Zadra ostvarili lošiji rezultat od ispitanika iz Vukovara. Veća je razlika utvrđena kod sklonidbenih vrsta po kojima se sklanjaju imenice: *e*-vrste (Vukovar – 96,67 %, Zadar – 49 %), potom kod *a*-vrste (Vukovar – 72,92 %, Zadar – 55,42 %) i *i*-vrste²⁴ (Vukovar – 96,67 %, Zadar – 86,67 %) te kod \emptyset -vrste u koju ubrajamo nesklonjive imenice *Indie* i *Madre* (Vukovar – 91,67 %, Zadar – 78,34 %) nego kod *g*-vrste po kojoj se sklanjaju pridjevi (Vukovar – 96,67 %, Zadar – 93,34 %).

Može se stoga zaključiti da su ispitanici iz Vukovara bili uspješniji od ispitanika iz Zadra i kad se raščlane prosječni rezultati s obzirom na sklonidbenu vrstu prema kojoj se mijenjanju zadani ugostiteljski objekti. Istraživanje bi stoga trebalo ponoviti na većem uzorku ispitanika, a u upitnik uvrstiti više primjera pogotovo onoga tipa za koji su ovim istraživanjem utvrđene najznačajnije razlike između grupa, npr. uporaba prijedložno-padežnoga izraza *u + G* umjesto prijedložno-padežnoga izraza *u + L* za označavanje prostornih odnosa odnosno mjesta.

²⁴ Zbog samo jednog primjera koji se sklanja prema *i*-vrsti i taj rezultat treba uzeti s oprezom, tj. trebalo bi ga provjeriti na većem uzorku.

5. ZAKLJUČAK

Ovaj rad bio je podijeljen na dva dijela, teorijski i istraživački. Na temelju spoznaja iz teorijskoga dijela rada zaključuje se da se pomoću prijedloga stvaraju odnosi među riječima te da su prijedlozi dopuna padežnom sustavu jer označavaju različite veze među riječima u rečenici. Na početku je istaknuta razlika između nezavisnih i zavisnih padeža. U hrvatskome jeziku svi padeži imaju prijedloge osim nominativa i vokativa te su oni nezavisni padeži, a jedini padež koji uvijek stoji uz prijedlog jest lokativ. Što se tiče ostalih padeža ovisno o semantici i sintaksi nekad se pojavljuju s prijedlogom, a nekad ne. Nakon definiranja prijedloga i njihova značenja, obrađene su podjele prijedloga, a potom izricanje prostora prijedložno-padežnim izrazima. Genitivom upravljaju prijedlozi: *ispod, ispred, iz, iza, između, kraj, nakraj, nedaleko od, od, oko, pokraj, pored, preko, s, u blizini...* Postoje tri osnovna prostorna značenja prijedložno-padežnih izraza (prijedlog + G), a to su: odakle počinje glagolska radnja, gdje se ona odvija i/ili mjesto do kojega doseže glagolski proces. U dijelu u kojemu je opisano izricanje prostora prijedložnim dativom navedeni su prijedlozi koji njime upravljaju i pomoću kojih se označuje usmjerenost cilju, a to su: *k(a), nasuprot, prema*. Nadalje, obrađena je skupina prijedloga koji upravljaju akuzativom pri izricanju prostora, a to su: *među, na, nad, pod, pred, u, za, kroz, niz i uz*. Prijedložni akuzativ izražava prostor tako da ili obilježava cilj kretanja ili smjer kretanja po mjestu. Prijedlozi koji upravljaju lokativom su: *na, o, po, prema, pri i u* te im je primarna zadaća određivanje mjesta gdje se odvija radnja. *Među, nad, pod i za* su prijedlozi koji upravljaju instrumentalom. Nadalje, objašnjena je i razlika između posrednog i neposrednog izražavanja prostora. Posredno izražavanje ima orijentacijsko značenje odnosno objekt lokalizacije nalazi se izvan lokalizatora, a neposredno izražavanje ima lokalizacijsko značenje (objekt lokalizacije nalazi se unutar lokalizatora). U posljednjem dijelu poglavlja poglavlju vezanom za teorijski dio završnoga rada navedeno je tumačenje prijedloga *do, iz, nasuprot, pored, prema, u i za* u rječnicima.

Drugi dio rada odnosio se na istraživački dio. U istraživanju je sudjelovalo 75 ispitanika, ali slučajnim je odabirom izdvojeno po 30 odgovora ispitanika iz Zadra i iz Vukovara. U upitniku se nalazilo šesnaest rečenica koje je trebalo nadopuniti odgovarajućim padežnim oblikom zadanoga ugostiteljskog objekta. U prvome su zadatku ispitanici trebali prepoznati odgovarajući padežni oblik *do + G (do Bruschette)*. Obje su skupine bile jednako uspješne pri proizvodnji prostornoga prijedložno-padežnoga izraza *do + G*, ali su poteškoće uočene u pisanju ugostiteljskog objekta talijanskoga naziva. Ispitanici su najbolji rezultat postigli pri

produktivni prijedložno-padežnih izraza iz *Harbora* i prema *Malom mistu* (98,33 % ispitanika navelo je točan ciljni oblik, 96,67 % ispitanika iz Vukovara i svi ispitanici iz Zadra), a najneuspješniji su bili pri proizvodnji prijedložno-padežnih izraza *pored Pirata* i *nasuprot Teatru* (samo 5 % ispitanika navelo je točan ciljni oblik leksema *Teatru*, 10 % ispitanika iz Vukovara i ni jedan ispitanik iz Zadra). Većina ispitanika (90 % ispitanika iz Vukovara i svi ispitanici iz Zadra) točnim je smatrala prijedložno-padežni izraz *pored Pirate*, a 5 % ispitanika iz Vukovara ponudilo je odgovor *Piratea* kao da leksem završava nultim nastavkom u nominativu. Sveukupno gledajući, značajno su uspješniji bili ispitanici iz Vukovara (79,22 %). Ispitanici iz Zadra u prosjeku su proizveli točan ciljni oblik u 54,8 % primjera, a prosjek točnosti svih ispitanika iznosio je 65,59 %.

Detaljnija analiza temeljila se na parametrima s obzirom na: rod naziva, podrijetlo naziva, strukturu naziva, prijedlog koji upravlja padežnim oblikom i sklonidbenu vrstu zadanih pojava. Kad se kao kriterij uzme rod naziva (ugostiteljskog objekta), zaključuje se da je raspon točnosti bio najveći kod imenica muškoga roda. Prosječna točnost za muški rod iznosila je 54,45 %, a najviše točnih odgovora bilo je pri sklonidbi naziva *Harbor* – 98,33 %. Ako se rezultati promatraju s obzirom na podrijetlo naziva (leksemi preuzeti iz drugoga jezika u izvornome obliku), jedan od najneuspješnijih je primjer u kojemu se tražila nadopuna leksemom *Teatro* (dativni su oblik proizvela samo tri ispitanika iz Vukovara dok je većina ispitanika posegnula za konstrukcijom *nasuprot* + G ili nekom drugom različnicom). Nadalje, leksemom *Pirate* trebalo je nadopuniti konstrukciju *pored* + G, a točan ciljni izraz „*pored Pirata*“ nije proizveo nitko. Kad se kao kriterij uzme struktura naziva, tri su naziva ugostiteljskih objekata dvočlana: *DownTown*, *Gladne oči* i *Malo misto*. Najuspješnije je proizveden izraz *prema* + D (*prema Malom mistu*) – 98,33 % ispitanika iz Vukovara i 96,67 % ispitanika iz Zadra proizvelo je točan ciljni oblik. S obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom, ispitanici iz Vukovara najuspješniji su u upotrebi prijedložnih konstrukcija s akuzativom (98,34 %), a ispitanici Zadra u konstrukcijama s genitivom (72,5 %) i lokativom. Zanimljivo je da su obje skupine ispitanika ostvarile jednak prosjek u prijedložnim konstrukcijama s lokativom (93,34%). I na kraju, ako se rezultati promatraju s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava, ispitanici iz Vukovara uspješniji su od ispitanika iz Zadra (najveća je razlika utvrđena pri sklonidbi imenica *e*-vrste: Vukovar – 96,67 %, Zadar – 49 %).

Rezultati ovoga istraživanja pokazali su razliku između dviju skupina ispitanika čiji su materinski govori i odraz jata različiti. Iako je nedovoljno ispitanika sudjelovalo u istraživanju da bi se zaključci mogli smatrati reprezentativnima, može se zaključiti da ispitanici iz Zadra pri

proizvodnji prostornih prijedložno-padežnih oblika umjesto akuzativa i lokativa uglavnom rabe genitiv za razliku od ispitanika iz Vukovara. Istraživanje bi svakako trebalo ponoviti na većem uzorku ispitanika iz različitih hrvatskih županija da bi se dobio pouzdaniji uvid u uporabu prijedložno-padežnih izraza pri izricanju prostornih odnosa u različitim hrvatskim govorima.

6. LITERATURA I MREŽNI IZVORI

- Babić, S. (2009). Rat gusara i pirata. *Jezik : časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 56(4), 148–149.
- Babić, S., Brozović, D., Škarić, I. i Težak, S. (2007). *Glasovi i oblici hrvatskoga književnoga jezika* (Vol. 1). Zagreb: Nakladni zavod Globus.
- Barić, E., Lončarić, M., Malić, D., Pavešić, S., Peti, M., Zečević, V. i Znika, M. (1995). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
- HJP = *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://hjp.znanje.hr/>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- Marković, I. (2012). *Uvod u jezičnu morfologiju*. Zagreb: Disput.
- Matas Ivanković, I. (2005). Osim – riječ bez valencijskih ograničenja. *Filologija*, 44, 85–98.
- Matas Ivanković, I. (2009). Izražavanje prostornih značenja prijedložno-padežnim izrazima. U K. Mićanović (ur.) *Prostor u jeziku / Književnost i kultura šezdesetih. Zbornik radova 37. seminara Zagrebačke slavističke škole*, str. 31 – 41. Zagreb: Zagrebačka slavistička škola. Preuzeto s https://www.hrvatskiplus.org/upload/zbornici/ZSS_2009.pdf. Pristup: 2. srpnja 2022.
- Mihaljević, M. (1984). O terminološkom nizu: leksem-riječ-termin-naziv-ime-znak-izraz. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika*, 32(2), 57–59.
- Pranjko, I. (2016). *Gramatika u riječima i riječi u gramatici*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Raguž, D. (1997). *Praktična hrvatska gramatika*. Zagreb: Medicinska naklada.
- Rišner, V. (2009). Prijedlog prema između dativa i lokativa. U L. Badurina, I. Pranjko i J. Silić (ur.) *Jezični varijeteti i nacionalni identiteti. Prilozi poučavanju standardnih jezika utemeljenih na štokavštini*, str. 357–375. Zagreb: Disput.
- Silić J. i Pranjko, I. (2005). *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- URL 1. Do. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/z6etyk>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 2. Iz. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/u0ynfp>. Pristup: 2. srpnja 2022.

- URL 3. Nasuprot. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/ewuvts>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 4. Pored. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/tzmun4>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 5. Prema. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/kcq1mz>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 6. U. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/eel6ie>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 7. Za. *Hrvatski jezični portal*. Znanje i Srce. URL: <https://rb.gy/htehkn>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 8. Indie. URL: <https://www.popular-babynames.com/name/indie>. Pristup: 2. srpnja 2022.
- URL 9. Sibilizacija. *Hrvatska školska gramatika*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. URL: <http://gramatika.hr/pravilo/sibilizacija/9/#pravilo>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 10. Prema barci. *hrWaC. Croatian Web Corpus v2.2* (2014). URL: <https://rb.gy/knquyx>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 11. Prema barki. *hrWaC. Croatian Web Corpus v2.2* (2014). URL: <https://rb.gy/iroaun>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 12. Prema barci. *Hrvatski jezični korpus. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (2006–2009). URL: <https://rb.gy/e6mey4>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 13. Prema barki. *Hrvatski jezični korpus. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (2006–2009). URL: <https://rb.gy/r5ivjz>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 14. Barci. *hrWaC. Croatian Web Corpus v2.2* (2014). URL: <https://rb.gy/ccwibf>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 15. Barci. *Hrvatski jezični korpus. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (2006–2009). URL: <https://rb.gy/jziczn>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 16. Barki. *hrWaC. Croatian Web Corpus v2.2* (2014). URL: <https://rb.gy/eisqiz>. Pristup: 12. srpnja 2022.
- URL 17. Barki. *Hrvatski jezični korpus. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje* (2006–2009). URL: <https://rb.gy/wbvg6x>. Pristup: 12. srpnja 2022.

7. PRILOZI

7.1. Upitnik

UPITNIK

Poštovani,

molimo Vas da odvojite malo vremena i sudjelujete u istraživanju koje se provodi u svrhu pisanja završnoga rada. Sudjelovanje u istraživanju dobrovoljno je i u potpunosti anonimno. Nakon nekoliko uvodnih pitanja o ispitaniku slijedi upitnik koji sadrži šesnaest rečenica. Vaš je zadatak da nadopunite rečenice zadanim nazivom ugostiteljskog objekta (u zagradama). u odgovarajućem padežu ovisno o prijedlogu. Ispunjavanje upitnika traje 10 – 15 minuta.

Unaprijed zahvaljujemo na sudjelovanju!

PODATCI O ISPITANIKU

I. Trenutna razina obrazovanja:

- SSS
- VSS
- student

II. Godina rođenja:

III. Prebivalište:

- Vukovar / Vukovarsko-srijemska županija
- Zadar / Zadarska županija

IV. Kojem narječju pripada Vaš materinski govor?

- čakavskom
- kajkavskom
- štokavskom

V. Koji je izgovor karakterističan za Vaš materinski govor?

- ikavski (*bili cvit*)
- ekavski (*beli cvet*)
- ijekavski (*bijeli cvijet*)

UPITNIK

Nadopunite rečenicu odgovarajućim padežnim oblikom ugostiteljskog objekta navedenog u zagradama.

1. Sinoć smo išli do _____ na večeru. (*Bruschetta*)
2. U _____ možete pojesti najbolji hamburger na svijetu. (*Merlon*)
3. Prošli vikend smo izašli u _____. (*Opera*)
4. Kada budete sjedili u _____, obavezno probajte limunadu. (*Central*)
5. Nakon večere u _____ nitko ne ostane gladan. (*Sovinje*)
6. Nasuprot _____ nalazi se Factory. (*Teatro*)
7. Iz _____ se može vidjeti najljepši zalazak sunca. (*Harbor*)
8. Vidjela sam ga jučer dok sam se vozila prema _____. (*Barka*)
9. U _____ se uglavnom sastaju studenti i srednjoškolci. (*Arkada*)
10. Kada budete išli prema _____ usput možete proći kroz staru jezgru grada Zadra. (*Malo misto*)
11. Za _____ se može reći da je najljepše uređen ugostiteljski objekt u Vukovaru. (*Madre*)
12. U _____ možete popiti dobru kavu. (*Sfinga*)
13. Pored _____ imate veliki parking. (*Pirate*)
14. Osim _____ među studentima je poznata i Porta. (*DownTown*)
15. Poslije večere u _____ krenuli smo prema Slavoniji. (*Gladne oči*)
16. Najbolja turska kava nalazi se u _____. (*Indie*)

7.2. Popis tablica

Tablica 1. Obrazovanje ispitanika (broj i udio).....	18
Tablica 2. Podatci o ugostiteljskim objektima (lokacija, rod, broj, prijedlog i padež, ciljni oblik).	21

Tablica 3. Točnost proizvedenih oblika (svi ispitanici, ispitanici iz Vukovara, ispitanici iz Zadra).....	33
Tablica 4. Zastupljenost pojava <i>barci</i> i <i>barki</i> u korpusima <i>hrWaC</i> i <i>Hrvatska jezična riznica</i>	35
Tablica 5. Točnost s obzirom na rod ugostiteljskog objekta.....	36
Tablica 6. Točnost proizvedenih oblika – dvočlani nazivi.....	39
Tablica 7. Točnost proizvedenih oblika s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom.....	40
Tablica 8. Točnost proizvedenih oblika s obzirom na sklonidbenu vrstu zadanih pojava.....	43

7.3. Popis slika

Slika 1. Dob ispitanika (raspon i prosjek).....	19
Slika 2. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>do Bruschette</i>	22
Slika 3. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Merlonu</i>	23
Slika 4. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Operu</i>	24
Slika 5. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Centralu</i>	24
Slika 6. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Sovinju</i>	25
Slika 7. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>nasuprot Teatru</i>	26
Slika 8. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>iz Harbora</i>	26
Slika 9. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Barci / u Barki</i>	27
Slika 10. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Arkadi</i>	28
Slika 11. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>prema Malom mistu</i>	28
Slika 12. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>za Madre</i>	29
Slika 13. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Sfingi</i>	30
Slika 14. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>pored Pirata</i>	30
Slika 15. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>osim DownTowna</i>	31
Slika 16. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Gladnim očima</i>	32
Slika 17. Udio odgovora dviju skupina ispitanika – ciljni oblik <i>u Indie</i>	32
Slika 18. Točnost s obzirom na rod ugostiteljskoga objekta – svi ispitanici.....	36
Slika 19. Točnost dviju skupina ispitanika (Vukovar, Zadar) s obzirom na rod ugostiteljskoga objekta.....	37
Slika 20. Prosječna točnost s obzirom na prijedlog koji upravlja padežnim oblikom.....	41
Slika 21. Prosječna točnost s obzirom na sklonidbenu vrstu.....	43

ABSTRACT

SPATIAL PREPOSITIONAL PHRASE IN CROATIAN LANGUAGE

Prepositions are an invariable type of words that serve as a supplement to the case system and are usually found before words in the case form and express the mutual relationship between objects, beings and phenomena. Together with other types of words, prepositions form an essential part of the grammar or syntax of the Croatian standard language. The theoretical part of this paper discusses the definition of prepositions, the divisions of prepositions, and then the expression of space with prepositional-case is explained.

The second part of the paper presents the research part conducted on the spatial prepositional-case expressions. 75 respondents took part in the research, and an equal number of respondents from Zadar and Vukovar were randomly selected (60 in total). The research was carried out through a questionnaire that contained sixteen sentences that had to be filled out with the appropriate case form of the given catering facility. The results of all the respondents were presented, and then the answers were broken down according to the following criteria: gender of the name, origin of the name, structure of the name, preposition governing the case form and the type of default occurrences.

The aim of the research was to determine whether there is a difference in the production of case forms in spatial prepositional-case constructions in which one-member and two-member names of catering establishments from the area of Vukovar and Zadar are present, and whether there is a deviation from the norm of the Croatian standard language. The purpose of the research is to determine and explain the most common errors of respondents when producing prepositional-case expressions, and an attempt will be made to explain the differences between respondents from Vukovar and Zadar when producing default constructions.

The results of the research confirmed the difference between the two groups of respondents. The respondents from Vukovar were more successful in producing spatial prepositional-case expressions. The biggest difference was observed in the production of constructions with the accusative and the locative, where in most cases the respondents from Zadar produce the construction incorrectly and use the genitive case. In order for the conclusions to be considered representative, it is necessary to repeat the research on a larger sample of respondents.

Key words: *cases, Croatian standard language, preposition, spatial prepositional-case expressions*